Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 230 (16753) | 1984 оной октябриин 6, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

...ПСС-эй ЦК-гай Политбюородо

...ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседани боложо, ...Премьер-Министр Калеви Сорсын хани ёһоной ...ороор Советскэ Союзда ерэһэнэй дүнгүүд тухай, ..., КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй ...Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкэ-...ССэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Мини-...Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихоновтэй тэрэнэй хэ-...элдөөнүүдые хаража үзэбэ. Совет-финляндиин зан-...барисаанай, али бүхы талын этигэл найдалай, ...олсолгын оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнүү-...һанамжануудаа халан абалсалга хоёр ороной ара-...бүгэдэ ниитын эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай ...һайн хүршэ ёһоной харилсаае, СССР-эй ба Фин-...хоорондохи али алиндань ашатай туһатай холбоо ...саашадань хүгжөөлгэдэ туһалха байна гэжэ сэдь-...игаар тэмдэглэбэ. 1986—1990 онуудта СССР-эй ба ...хоорондо худалдаа наймаа хэхэ, түлбэри түлэхэ ...ээндэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ гар табилга хадаа ...ляндиин харилсаае амжалтатайгаар хүгжөөлгын ...тодорхой гэршэ жэшээ болоно.

...барисаан, харилсаа холбоон ба нэгэ нэгэндээ туһа-...тухай договорой үндэһөөр СССР-эй болон Финлян-...хоорондохи хүршэ ёһоной харилсаае али бүхы талаарнь ...бэхижүүлхэ хараа шугам Советскэ Союзай гадаадын ...шухала шэглэл болодог байгаа, саашадаашье бо-...гэжэ Политбюрогой заседани дээрэ дахинаа тэм-...

...Генеральна Ассамблейн 39-дэхи сесси дээрэ ...делегациин хэһэн ажал ябуулга тухай Политбюро-...үүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын ...орлогшо, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр ...омыкын мэдээсэлые Политбюро шагнаад, һайшааһан ...уласхоорондын байдалые гуримшуулан һайжаруул-...он шухала удха шанартай асуудалнуудай—буу зэб-..., нэн түрүүн ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн ...болюулха, гүрэнүүдэй хоорондохи этигэл найда-...жүүлхэ, харилсаа холбооe хүгжөөхэ асуудалнуудай ...гол анхаралда табигдахадань, Советскэ Союзай эдэб-...бүтэмжэтэй һайн хараа бодол туһалһан байна гэжэ ...

...лэнай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые ...сараха, тэрэниие имагтал хүнэй аша туһада хэрэг-...хуби заяагаа өөһэдөө тодорхойлхо арадуудай эр-...алха, гүрэнэй терроризмын политикые буруушааха ...ООН-до оруулагдаһан шэнэ совет ехэ үүсхэлнүүд үр-...һайшаагдаһан байгаа.

...Генеральна Ассамблейн сессидэ хабаадахаяа США-...байха үедөө гадаадын гүрэнэй ажал ябуулагшад-...хадаа, А. А. Громыкын хэһэн ехэ хүдэлмэри засе-...дээрэ тэмдэглэгдээ.

...талатай бүтэмжэтэй һайнаар хөөрэлдэхөөр Со-...Союзай бэлэн байһыень США-гай президент Р. Рей-...американ бусад түлөөлэгшэдтэй хэһэн хөөрэлдөө-...хэйлэн гэршэлбэ. Совет-американ харилсаанай гол ...асуудалнуудаар, энээнтэй дашарамдуулан, дэлхэй ...байдал тухай асуудалаар һанамжануудаа халан абал-...американ талын политикаяа бодото байдалай, эб най-...хараа шэглэлээр хубилгахые һанаашалаагүй байһы-...хэйлэн гэршэлнэ гээд тэмдэглэлтэй. СССР-тэй бү-...һайн харилсаа холбоогоо һайжаруулха тухай аме-...талын мэдүүлгэнүүд бодото ябуулгануудаар батадхаг-...

...ниитын аюулгүй байдалай аша туһа, бүхы арадуу-...туһа дэлхэй дээрэхи байдалые улам аюултай, түг-...тэй болгожо байһан, уласхоорондын харилсаае та-...һан США-гай захиргаанай мүнөөнэй хараа шэглэлые ...эрилтэ табина. Адли тэгшэ эрхын, нэгэ нэгэеэ хүн-..., нэгэ нэгэнэйнгээ дотоодын хэрэгүүдтэ хамаарал-... байлгын гол ёһонуудаар совет-американ харилсаае ...үүлгын хоёр ороной арадуудта ашатай туһатай байха, ...дэлхэй дээрэхи байдалда һайнаар нүлөөлхэ байһаниинь ...гэжэ Советскэ Союз тоолоно. Иимэ ябуулгануу-...дээр США-гай правительствын бэлэн байлгые совет ...дододоо һайнаар угтаха бшуу.

...зам барилгые болзорһоонь урид дүүргэжэ, Байгал-... түмэр харгы дээгүүр поезднуудые ябуулжа эхилһэн ...асуудалые ЦК-гай Политбюро хаража үзөө.

...түмэр зам барилгые түгэсхэжэ, БАМ-ай бүхы замаар ...нуудые ябуулжа эхилһэн ушар политическэ ба арадай ...ехэ удха шанартай байна гэжэ заседани дээрэ тэм-...лэбэ.

...жэлэй турша соо харгы замай барилга дээрэ ба-...зэбсэралгын айхабтар ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэг-...70 миллионһоо дээшэ кубометр далан табигдаа, 4200 ...хүүргэ болон бусад хэмэл барилганууд хэгдээ. 5 ...гаран километрэй гол ба станционно түмэр зам та-... Шэнэ хото городууд, болбосон һайн һуурин тосхо-...байгуулагдажа байна. Дүн хамта 570 мянган дүрбэл-...метр талмайтай болбосон һайн байрын гэрнүүд, 400 ...ноһоо дээшэ түхэригэй социально-ажаһуудалай бусад ...тоото объектнүүд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. ...хамта харгы замай барилгые түгэсхэхэ талаар саа-...хүдэлмэреэ эдэбхижүүлхэ шухала гэжэ заседани дээрэ ...бэ. Энэ асуудалаар зохихо тогтоол баталагдан абтаа.

...–1985 онуудта хүн зондо худалдаха, мүн уран һайха-...эдэб хүдэлмэри бэелүүлхын тула ажалшадай захилнуу-...дүүргэхэ талаар, хүн зондо туһаламжа үзүүлэлгые ни-...үргэдхэхэ зорилготойгоор уран һайханай бүтээлнүүдые. ...олнуудые үйлэдбэрилгэ ба худалдалгые Уран зураа-... холбооной (СССР-эй Уран зурагай фондын) хүсөөр ... тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй зохёоһон ...алнуудые ЦК-гай Политбюро хаража үзөөд, һайшаа-... байна.

...Советскэ Союзай дотоодын болон гадаадын политикын ... хэдэн асуудалнууд ЦК-гай Политбюрогой заседани ... мүн лэ хаража үзэгдэбэ.

НҮХЭР В. В. ГРИШИНДЭ ШАГНАЛ БАРЮУЛАГДАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Гришиндэ октябриин 4-дэ Кремль соо Ленинэй орден, Социалис Ажалай Геройн «Хадуур ба Балта» гэжэ хоёрдохи алтан медаль барюулба.

Шагнал барюулха үедөө нүхэр К. У. Черненко үгэ хэлээ.

Нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ Виктор Васильевич!

Эхэ ороной үндэр дээдын шагнал — Ленинэй орден, «Хадуур ба Балта» гэжэ хоёрдохи алтан медаль мүнөөдэр Танда барюулжа байһандаа сэдьхэлээ ехээр ханана6.

Коммунис партиин, Совет гүрэнэй үмэнэ Танай ехэ алдар габьяа, ЦК-гай Политбюродо, КПСС-эй Московско городской комитедэй нэгэдэхи секретариин тушаалда Танай бэелүүлһэн ажал ябуулга элэ шагналнуудаар тэмдэглэгдэбэ.

Та 46 жэлэй хугасаа соо манай ленинскэ партиин гэшүүн ябанат. Элэ бүхы жэлнүүдтэ Та партийна, гүрэнэй ба ниитын харюусалгатай хүдэлмэридэ ажалланат.

Та түмэр замай узелай партийна комитедэй секретаряар, партиин Серпуховска горкомой нэгэдэхи секретаряар, КПСС-эй Московско обкомой секретаряар, ВЦСПС-эй түрүүлэгшээр хүдэлөөт.

17 жэлһээ дээшэ саг соо КПСС-эй эгээл ехэ ба дайшалхы отрядуудай нэгэн болохо ниислэл хотын партийна организациие толгойлнот.

Манай гүрэнэй ниислэл хотын партийна комитедэй нэгэдэхи секретарьта ямар ехэ харюусалгын даалгагдадаг байһые бидэ бултадаа һайн мэдэнэбди. Ушарынь гэхэдэ, Москва халаа хододоо бүгэдэнэй анхаралда байдаг лэ.

Энэ ехэ ба харюусалгатай тушаалда Танай политическэ ба эмхидхэхы бэлигэй, ехэ болон орёо зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хүнүүдые элсүүлэн зоригжуулха шалабариин гүйсэд элирһыень мүнөөдэр тэмдэглэхэ гээшэ намда аятай зохид байна.

Манай үг зорилгонуудай илан мандахын аша туһада Москва үндэр ехэ эмхидхэлэй, шэн габьяагай, зохёохы ажалай гэршэ боложо, бүхы орондоо ходоһоо һайн жэшээ харуулдаг байна.

Ороной ниитын хэрэгтэ, тэрэнэй экономикодо, өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ, эрдэм, соёлой хүгжэлтэдэ москвагайхидай оруулдаг хубита айхабтар ехэ.

Москвагайхид КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэнэ гэжэ онсолон тэмдэглэхые хүсэнэб. Эдэ бүхы талаар городской партийна организациин, КПСС-эй городской комитедэй, ниислэлэй бүхы коммунистнуудай алдар габьяа айхабтар ехэ.

Хүндэтэ Виктор Васильевич, Таниие—Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагшые Эхэ ороной үндэр дээдын шагналда хүртэһөөртнай эндэ суглараһан бүхы нүхэдэй үмэнэһөө үшөө дахин халуунаар, үнэн зүрхэнһөө амаршалхыемни зүбшөөгыт.

Манай агууехэ Эсэгэ ороной аша туһада элүүр энхэ, зол жаргалтай ябахыетнай, саашадаа үрэ түгэсөөр ажаллахыетнай Танда бүхы зүрхэ сэдьхэлһээ хүсэнэбди.

* * *

Нүхэр В. В. Гришин харюугай үгэ хэлэбэ.

Нүхэр В. В. Гришинэй хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ Константин Устинович!

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Минии ажалые үндэрөөр сэгнэһэнэйтнай түлөө, 70 наһа хүрэһэнтэймни дашарамдуулан, халуун дулаан амаршалга эльгээһэнэйтнай түлөө, Ленинэй ордеоор, «Хадуур ба Балта» гэжэ хоёрдохи алтан медаляар шагнаһанайтнай түлөө, Константин Устиновичай эндэ намда зорюулжа хэлэһэн хани халуун үгэнүүдэйнь түлөө Танда, КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ халуун дулаан, үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Парти болон ороной үмэнэ минии багахан хубита габьяае иимэ үндэрөөр сэгнэһэн ушарые 46 жэлэй хугасаа соо гэргэдэнь жагсажа байһан Советскэ Союзай агууехэ Коммунис партида хабаатай гэжэ тоолоноб. Марксизм-ленинизмын үзэл сурталнуудта үнэн сэхэ байхаар, коммунизмын хэрэгтэ үнэн сэхэ, бэеэ үгэнги байхаар парти намайе хүмүүжүүлээ.

Манай партиин томо ехэ отрядай, КПСС-эй ленинскэ Центральна Комитедэй үнэн сэхэ, найдамтай түшэг тулгууриин — КПСС-эй Московско организациин секретаряар олон жэлдэ хүдэлхэ ехэ нэрэ хүндэ намда тудаһан байна.

Намда олгоһон, мүнөөшье олгожо байгаа үндэр ехэ этигэл найдалайнь түлөө КПСС-эй ЦК-да, Москвагай коммунистнуудта гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэхые хүсэнэб.

Манай парти ба гүрэнэй, уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэдэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша Константин Устинович Черненкын мүнөө толгойлжо байһан энэ зохёохы, дайшалхы коллективтэ — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой бүридэлдэ олон жэлдэ ороноб.

Эдэ бүхы үндэр нэрэ хүндэ, ехэ баяр баясхалан, эдэ бүгэдэ парти болон арадай аша туһада зорюулһан хүдэлмэридөө шэнэ эршэ зоригоо, бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхые уялгална.

Этигэл найдал үзүүлһэнэйтнай, дэмжэһэнэйтнай түлөө Таанадта, нүхэдүүд, ехэ баяр баясхалан хүргэнэб.

Минии хүдэлмэридэ таанадай үгэһэн үндэр сэгнэлтын намда шэнэ харюусалга, шэнэ уялгануудые даалгажа байһыень һайн ойлгоноб.

Партиин, КПСС-эй ЦК-гай этигэл найдалые харюулхын тула бүхы юумэ хэхэб, коммунизмын хэрэгтэ, манай партиин хэрэгтэ, совет арадай аша туһада хододоо бэеэ үгэнгеэр алба хэхые найдуулхыемни зүбшөөгыт.

Минии гүнзэгы сэдьхэлэй баяр баясхалан үшөө дахин хүлеэн абыт.

* * *

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, А. А. Громыко, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Б. Н. Пономарев, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо А. Ф. Ватченко, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. Н. Ментешашвили нүхэр В. В. Гришиндэ шагнал барюулха үедэ байлсаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар нүхэр В. В. Гришиниие үндэр дээдын шагналаарнь амаршалба. Совет арадай, социалис Эхэ оронойнгоо аша туһада элүүр энхэ ябахыень, саашанхи ажал ябуулгадаа амжалтануудые туйлахыень тэрээндэ хүсэбэд.

(ТАСС).

ГДР-эй НАЦИОНАЛЬНА ҺАЙНДЭРТЭ

Республикын байгуулагдаһаар 35 жэлэй ойдо зорюулагдаһан ГДР-эй номой арбан хоног октябриин 4-дэ Москвада, Гадаадын литературын гүрэнэй бүхэсоюзна библиотекэдэ нээгдэбэ.

СССР-тэ гадаадын оронуудай авторнуудай номуудай дунда аха дүү ороной номууд горитой һуури эзэлдэг. Жэшээлбэл, ГДР-эй байгуулагдаһан үдэрһөө хойшо манай орон дотор дүн хамта 95 миллион хэһэгээр немец литераторнуудай 2595 номууд болон брошюранууд хэблэгдэһэн байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ ГДР-тэ немец,ород ба СССР-эй арадуудай найман хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн ниитэ-политическэ, социально-экономическа, уран һайханай номуудтай арбан хоногой туршада уншагшад танилсаха юм. Эдэнь гэбэл, политическэ ба ниитын элитэ ехэ ажал ябуулагшадай зохёолнууд, эрдэмтэдэй номууд, прозо, поэзи, драматурги, аха дүү ороной уран зохёолшодой публицистическэ зохёолнууд болоно. Э. Тельманэй научна намтар, А. Зегерсэй зохёолнуудай суглуулбариин түгэсхэлэй боти, совет ба немец авторнуудай хамтын хүдэлмэринүүд шэнэ номуудай дунда бии.

Советскэ Союзай 15 хото городто үнгэрхэ ГДР-эй номой арбан хоногой үдэрнүүдтэ выставкэ-худалдалга эмхидхэгдэхэ, аха дүү социалис ороной соёл культурада ба уран зохёолдо зорюулагдаһан уншагшадай үдэшэнүүд үнгэргэгдэхэ юм.

(ТАСС).

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ АША ТУҺАДА

Эб найрамдалай түлөө профсоюзуудай ябуулгануудай үдэр, эб найрамдалай уласхоорондын үдэр, буу зэбсэг хуряахын түлөө бүхэдэлхэйн ябуулгын хэмжээн соо СССР-тэ үнгэргэгдэһэн эдэ ба бусад хэмжээ ябуулганууд хадаа ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын тула бүхы юумэ хэхээр совет арадай шиидэнхэй байһанай үшөө нэгэ толотомо гэршэ болоһон байна. Октябриин 4-дэ Москвада, Эб найрамдал хамгаалха совет комитедтэ, совет журналистнуудтай уулзалга дээрэ энээн тухай хэлэгдэһэн байна.

Октябрь һарада үнгэргэгдэхэ эб найрамдалай тала баримталдаг совет хүнүүдэй ябуулгануудтай корреспондентнүүд танилсаһан байна. Буу зэбсэг хуряахын түлөө ябуулгануудай долоон хоногой хэмжээн соо Москвада, Ленинградта, Киевтэ, Минскдэ, Бакуда, Тбилисидэ, бусад хото городуудта совет хүнүүдэй олониитын демонстрацинууд, жагсаалнууд, митингнүүд үнгэргэгдэхэ байна.

(ТАСС).

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

ҮЙЛЭДБЭРИИН НЭГЭДЭЛНҮҮДЭЙ, НЮТАГАЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ПРЕДПРИЯТИ БА ЭМХИНҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭД, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД БОЛОН АЛБА ХААГШАДЫЕ СССР-эй ОРДЕН, МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые дүүргэхэ талаар туйлаһан амжалтануудайнь түлөө шагнаха:

Буряадай АССР-һээ

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН III ШАТЫН ОРДЕНООР

Рябова Галина Ивановнае —оёдолой үйлэдбэриин «Туяана» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэ.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Дагбаева Дашима Тудуповнае— С. М. Кировэй нэрэмжэтэ түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой хүдэлмэришэн.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ЧЕРНЕНКО.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1984 оной сентябриин 25.

ОЙН БАЯРТА ЗОРЮУЛАГДАНА

ГДР-эй байгуулагдаһаар 35 жэлэй ойдо зорюулагдаһан ажалшадай түлөөлэгшэдэй баярай суглаан октябриин 4-дэ Москвада болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. С. Горбачев, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Е. К. Лигачев, хэдэ хэдэн министерство болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна, совет ба ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, сэрэгэй начальнигууд президиумдэ һууба. Германо-совет хани барисаанай бүлгэмэй делегаци эндэ байба.

Европын түбтэ эб найрамдалай болон социализмын бата хэрэм — политическэ талаараа тогтонижонги байдалтай, эршэмтэй түргөөр хүгжэжэ байгаа индустриальна гүрэн болоод, ГДР ойн баяраа угтажа байна гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. Залан шууд политика, КПСС-эй болон СЕПГ-гэй дайшалхы холбоон, социализмын ба коммунизмын түлөө тэдэнэй тэмсэл хоёр ороной хани барисаанай үндэһэ һууринь болодог.

Совет Армиин илалта манай арадай урда эрхэ сүлөө, жаргалта ерээдүй тээшэ зам нээһэн байгаа гэжэ ГДР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Э. Винкельман хэлэбэ. Энээнэй түлөө ГДР-эй арадай үмэнэһөө КПСС-тэ, совет арадта гүнзэгы баяр баясхалан хүргэнэб.

СЕПГ-гэй болон КПСС-эй, ГДР-эй ба СССР-эй хоорондохи нягта харилсаа холбооe саашадань бэхижүүлгэ манай гол анхаралда байдаг. Нүхэд Э. Хонеккер К. У. Черненко хоёрой һаянай уулзалга хадаа, хоёр ороной хоорондохи хани барисаае ба бүхы талын харилсаа холбооe саашадань бэхижүүлхэ шэнэ түлхисэ болоо гэжэ элшэн сайд онсолон тэмдэглэбэ.

Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай туйлаһан сэрэгэй тэнсүүридэ ГДР горитой хубитаяа оруулдаг, энэнь дайн журөөдэлгын балмад хүсэнүүдэй ээрхэг түримхэй түсэбүүдтэ бата хаалта болодог юм гэжэ элшэн сайд зааба. СССР-эй һүр ехэ хүсэн бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал хангаха лаб найдамжа мүн.

(ТАСС).

ШАГНАЛ

Хэблэлэй органуудта удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай номой хэблэлэй директор Мунко Нимаевич **Нимаевые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

* * *

Прибор бүтээлгые хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ «Теплоприбор» заводой ахамад механик Анатолий Алексеевич **Варфоломеевтэ Буряадай АССР-эй габьяата инженер** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

* * *

Машина бүтээлгые хүгжөөхэ талаар габьяатай байһанайнь түлөө, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ «Теплоприбор» заводой слесарь Александр Валентинович **Овериндэ Буряадай АССР-эй габьяата машина бүтээгшэ** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

* * *

Ухаалан зохёолгын, уралан нарижуулгын ажал ябуулгада габьяатай байһанайнь түлөө, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ «Теплоприбор» заводой конструкторска бюрое хүтэлбэрилэгшэ Николай Григорьевич **Овчинниковта Буряадай АССР-эй габьяата ухаалан зохёогшо** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

* * *

Республикын совет болон партийна органуудта олон жэлэй туршада аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 75 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, тусхайта пенсионер Озен Шездуевич **Шадаровые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

ХУРЯАЛГА—84

ЗАЛУУШУУЛ ТҮРҮҮЛНЭ

...байһан автомашинанууд түргэн хүрэжэ ерэнэд. Комбайнуудай ута соргоһоо автомашинын кузов руу ороoһон тооһо бушхан гоожохо юм. Гурбан бункер ороoһоор кузоваа дүүргэһэн автомашинанууд тоог тээшээ яаранад.

Түнхэнэй районой «Мир» колхозой Галбайн отделениин таряашад баян таряа ургуулдаг заншалтай юм. Нёдондо тус отделенидэ гектар бүхэнһөө 29,8 центнер ороoһон хуряагдаһан юм. Энэ жэлдэ муу бэшэ таряа ургуулаа. Һүүлэй сэлмэг наратай үдэрнүүдтэ эндэхи механизаторнууд ургуулһан ургасаяа туха сүлөөгүй хуряажа байнхай.

— Энэ жэлдэ бидэ бүхыдөө 558 гектарта ороoһото ургамалнуудые тариһан байнабди, — гэжэ отделениин агроном Д-С. С. Осоров хөөрэнэ. — Тэрэ тоодо 398 гектарта шэниисэ, 160 гектарта обеос таригдаа. 410 гектарта намарай паар хахалха түсэбтэй байгаабди. Минеральна үтэгжүүлгэ хэм сооонь оруулаа һэмди. Хабарай тарилгын хүдэлмэриие богони болзорто, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ гэжэ яһала оролдоһон байхабди,—гэбэ.

Отделенидэ ургаса хуряалгаяа богони болзорто үнгэргэхөөр хуряалгын-транспортна хоёр звено эмхидхэгдэһэн юм. Звено бүхэндэнь 4 комбайн, 3 автомашина үгтэнхэй. Эдэ звенонууд хамтын подрядай гуримаар хүдэлнэ. Тиимэһээ механизаторнууд эсэсэй дүнгөөр салин хүлһэ абаха, урмашуулгын шанда хүртэхэ юм.

Хуряалгын звенонуудай нэгые залуу комбайнер, комсомолец Валерий Хихаев хүтэлбэрилнэ. Тэрэнэй звенодо аха дүүнэр Даша, Базар, Александр Шангиновууд комбайнернуудаар хүдэлнэ. Эдэ хүбүүд булта комсомолшууд. Тиимэһээ тус звенодо комсомолой саг зуурын бүлэг байгуулагдаһан юм. Эндэ групкомсоргоор Базар Шангинов һунгагдаа һэн. Залуушуулай эбтэй, эмхитэй энэ коллектив һүүлэй табан хоногой дүнгөөр түрүү һуурида гараһан юм. Звеногой экипаж бүхэн үдэртэ 12 гектарай таряа хуряана.

Тус отделениин нүгөөдэ звеное Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Владимир Доржиевич Машкинов даажа абанхай юм. Звенодонь дүй дүршэлтэй комбайнернууд С. Д. Ардуев, Д. Д. Хамагаев хүдэлнэ. Зүгөөр эдэнэр залуушуулай звенодо яаха ергагүй түригдөө.

— Таряа хуряалгаяа хүдэлмэриин 12 үдэрэй туршада дүүргэхэ зорилго урдаа табинхайбди. Үглөөнэй 9 часһаа һүниин 12 час гү, али заримдаа бүришье орой болотор хүдэлнэбди. Манай звено 200 гаран гектарай таряа сабшажа унагааһан юм. Мүнөө баалнуудаа суглуулан сохихоһоо гадна таряагаа сэхэ хадажа байнабди. Гектар бүхэнһөө 20 гаран центнер ороoһон суглуулагдана. Энэ жэлдэ гектар бүхэнһөө 25 центнер ороoһо суглуулхаар абаһан уялгаяа дүүргэхэл байхабди,— гэжэ залуу звеньевой Валерий Хихаев найдамтайгаар хэлэбэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ Галбайн механизаторнууд һүүлшынгээ гектарнуудай таряа хуряажа байнхай.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

Түнхэнэй район.

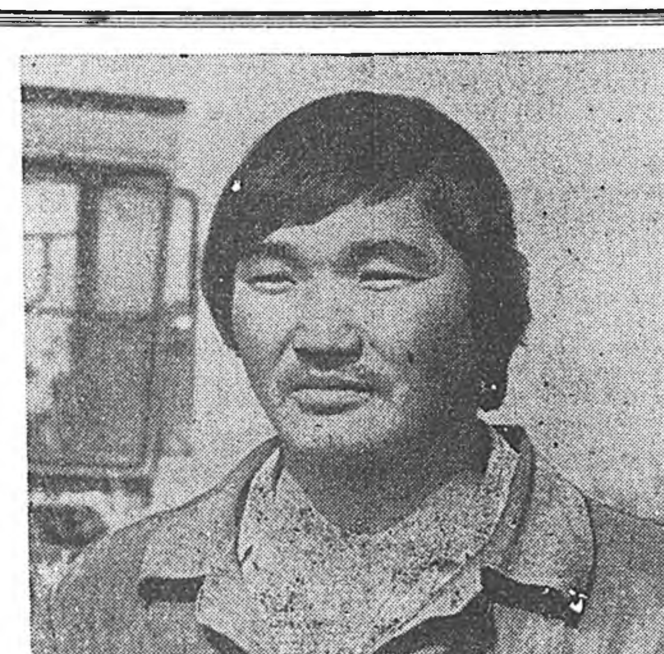

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: хуряалгын-транспортна звеное даагша В. Л. Хихаев. Залуу комбайнер Д. Шангинов (зүүн гарһаа) штурвальщик В. Ангаев, автомашинын жолоошон Б. Янтуев гэгшэд отделениин агроном Д.-С. С. Осоровтой хөөрэлдэнэд.

Авторай фото.

ПАРТИИНА АЖАБАИДАЛ: ТООСООН БА ҺУНГАЛТА

ТОДОРХОЙ АСУУДАЛНУУДЫЕ ЭЛИРҮҮЛЭН

Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой партийна организациин секретаряар олон жэлдэ хүдэлмэрилһэн хадаа угаа һонирхолтойгоор энэ ажахын нэгэдэхи отделениин коммунистнуудай тоосоото суглаанда һаяхан хабаадалсабаб.

Партиин гэшүүд имагтал үйлэдбэриин шиидхэхы участогуудта ажаллана. Тэдэнэр жэшээтэ ажалаараа бусад хүдэлмэришэдые ажалай амжалтада уряална гэһэн тобшолол суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн хүнүүд хэһэн байна.

Үнэхөөрөөшье, тоосоото хугасаада коммунист түрүүтэй үйлэдбэриин олон звено, бригаданууд зарим тэды амжалтануудые түйлажа шадаа. Коммунистнуудай үүсхэл, эдэбхиин ашаар шэнэ онол арганууд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ гэжэ суглаан дээрэ тэмдэглэгдэһэн байна. Тусхайлбал, һү һаалиин Жаргалантын комплексдо тэжээл тусхайгаар эһээжэ, микроорганизмуудаар шанаржуулха цех хүдэлгэгдэжэ эхилээ, тэрэшэлэн үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ, таряа хуряалгада түрүү онол арганууд хэрэглэгдэһэн байна. Ажалай түрүүшүүл коммунистнууд Л. Бадмаева, Е. Балданмаксарова болон бусад амжалтануудаараа жэшээ харуулна.

Гэхэтэй хамта цехэй парторганизацида дутуу дунданууд үзэгдэнэ гэжэ шүүмжэлхы сэгнэлтэнүүд хэлэгдэбэ. Тодорхойлбол, ажалай болон технологиин журам һайжаруулха талаар коммунистнууд бүхы нүлөөгөө үзүүлжэ үшөө шаданагүй. Зарим коммунистнуудай ажалай журам һула.

Совхозой хүдэлмэришэдэй һайнаар ажаллаха, зохидоор амарха эрхэ байдалда анхарал ехээр хандуулагданагүй гэжэ суглаан дээрэ хэлэгдэбэ.

Үндэр иимэ эрилтын оршон байдалда Сэлэнгын районой ба Гусиноозерскын предприятинуудай партийна бүлэгүүдтэ, цехүүдэй болон партийна эхин организацинуудта тоосоото суглаанууд боложо байна.

Тоосоото һунгалтын суглаанууд дээрэ хүдэлмэриингөө дүнгүүдые гүнзэгыгөөр, ажал хэрэгээ саашадань һайжаруулха шэглэлтэйгээр шэнжэлжэ үзэхэ, бии байһан дутагдалнуудые, хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудые элирүүлхэ, ерээдүйнгөө зорилгонуудые тодорхойгоор хараалха эрилтэ табигдана. Олонхи партийна организацинуудта имагтал иимэ эрилтын ёһоор суглаанууд үнгэрнэ. Шүүмжэлэлгын ба өөрыгөө шүүмжэлэлгын эрхэ байдалда Гусиноозерско ГРЭС-эй барилгын управлениин (парткомойнь секретарь В. Ц. Раднаев), Сэлэн-Дүүмын механическа-заһабарилгын заводой (парткомойнь секретарь А. М. Стрижов), «Эрдэм» колхозой, Сэлэнгын совхозой партийна бүлэгүүд болон цехүүдэй парторганизацинуудта тоосоото һунгалтын суглаанууд үнгэрбэ.

КПСС-эй Гусиноозерско горкомой партийна 82 бүлэгүүдтэ тоосоонууд ба һунгалтанууд болоод, мүнөө үедэ цехүүдэй парторганизацинуудта тоосоото һунгалтын суглаанууд эхилэнхэй. Цехүүдэй болон эхин парторганизацинууд партийно-эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха талаар зарим тэды һайн дүнгүүдые түйлаһан байбашье, зарим парторганизацинуудай ажал ябуулгада шиидхэгдээгүй асуудалнууд, усадхагдаагүй дутагдалнууд, мүн алдуунуудшье ушарна гэжэ суглаанууд дээрэ элирүүлэгдэбэ. Тусхайлбал, нүүрһэ малтадаг Холбоолжоной уурхай, Галуута-Нуурай мехлесхоз, Сэлэнгын архиин завод, Сэлэнгын леспромхоз гэхэ мэтэ предприятинуудай коллективүүд продукци худалдалгаар юһэн парын түсэбые дүүргэбэгүй. Эдэ коллективүүд үйлэдбэриин хүсэнүүдые хангалтатайгаар хэрэглэнэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин үнэ сэн хямдаруулха, материальна ба ажалай гаргаша бага болгохо, арьбалалта алмалта хэхэ даабаринуудаа бэелүүлжэ шаданагүй. Партийна бүлэгүүдэй, эхин парторганизацинуудай нүлөө эдэ коллективүүдтэ горитойгоор үзэгдэнэгүй. Илангаяа ГРЭС-эй барилгын управлениин коммунистнууд эдэбхи үүсхэл багатайгаар үйлэдбэриин болон ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ хабаадана гэжэ эндэхи цехүүдэй организацинуудай суглаанууд дээрэһээ ажаглалта хэхэдэ болоно. Партийна, гүрэнэй ба ажалай журам бэхижүүлхэ, үйлэдбэриин бүхы участогуудта ажал һайнаар эмхидхэхэ, эрдэм наукын болон түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ дурадхалнуудые коммунистнууд Г. Гантимуров, В. Новиков болон бусад оруулһан байна. Тиихэдэ Холбоолжоной уурхайн коммунистнууд горно-транспортна комплексын гуримые эрид һайжаруулха тушаа дурадхал оруулхадаа, шухала энэ участогуудта имагтал партиин гэшүүдые хүдэлгэхэ зорилго табиба.

Партийна бүлэгүүдэй, цехүүдэй болон партийна эхин организацинуудай тоосоото һунгалтын суглаанууд дээрэ коммунист бүхэнэй хэлэһэн үгэнүүдые, дурадхал һанамжануудые хараадаа абан, партийно-эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ хүдэлмэри саашадань һайжаруулха ёһотойбди.

Г. ГАЛСАНОВ,
КПСС-эй Гусиноозерско горкомой эмхидхэлэй таһагые даагша.

ФЕРМЭ БҮХЭНДЭ — ЭЛБЭГ, ҺАЙН ТЭЖЭЭЛ

ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭЭ

Энэ жэлдэ Үшөөтэйн үбһэшэд хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэй һайнаар, бүтээсэ ехэтэйгээршье хүдэлөө гэжэ онсолон тэмдэглэхэ шухала.

Тээсгэн бүри сентябриин тэн багаар Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой үбһэшэдэй 32 звеногой 28-ниинь үбһэ хуряажа абаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэөд байгаа. Үлэһэн дүрбэн звенонь эдэ үдэрнүүдтэ һүүлшын бухалнуудые соможо, даабаряа баһал мэнэ-мэнэ дүүргэхэнь.

Ниитын адууһа малда хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхын түлөө ажахы дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Б. Б. Бадмажапов, Д-С. Б. Шаракшинов, С. Д. Абашеев гэгшэдэй, ахалагша хонишод М. Г. Сахьяева, Р-С. Д. Данзанов, Д. Б. Очиров, Д. Б. Будаев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг звенонууд онсо шалгараа.

Жэшээнь, үнинэй хонишон Д. Б. Очиров үбгэд, хүгшэд, үхибүүдһээ бүридэһэн багахан звено эмхидхээд, 600 гаран центнер үбһэ бэлэдхэһэн байна. Жэжэ буруунуудые харууһалдаг малшан Б. С. Сосоровой гүүртынхид баһал өөһэдынгөө хүсөөр 500 үлүүтэй центнер үбһэ һурилжэ абаа.

Мүн Г. Ухнаевай хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай үбһэшэдэй оньһожоруулагдаһан звено 1500 шахуу центнер үбһэ бэлэдхэжэ, түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэбэ.

Түбхын түрүүн колхозой правлениин, партийна организациин хүн зоной дунда эмхидхэлэй, ойлгуулалмжын хүдэлмэри зүбөөр ябуулжа, социалис мүрысөө аша үрэтэйгөөр дэлгэрүүлжэ шадаһанайнь ашаар иимэ үрэ дүн туйлагдаа.

Бүхы звенонууд үбһэ хуряаха аргатайл һаань «үдэрэй час бүхэнииe зүбөөр хэрэглэн, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэ гэжэ оролдоо. Хура бороотой үедэ тэдэнэр миин байгаагүй. Ойдо гаража, һургааг, һадхаг бэлэдэдэг, үбһэнэйнгөө һуринуудые хорёолдог һэн. Мүн булта хажуур барижа гараад, һубаг ханаабай заха, бургааһа шугын забһар соогуурхи ногоо сабшадаг байгаа.

Хаһа саг сооһь үбһэ ехээр хуряажа абаха хэрэгтэнь арадай депутадуудай Үшөөтэйн сомоной Совет харьяата колхоздоо горитой туһа хүргөө. Энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ нютагай хүн зониие олоор хабаадуулжа шадаа. Тиигэжэ гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, пенсионер үбгэд, хүгшэдые, амаралтадаа байһан һурагшадые элсүүлэн, нилээд ехэ халаахай, үрмэдэһэ сабшажа, АВМ агрегадта өөлгэһэн байна. Энээнһээ гадна, хүн зоной хүсөөр баһал горитой газарта ногоон гар хажуураар сабшагдаа, хуряагдаа. Тэрэшэлэн колхоздо тэжээл бэлэдхэлгэдэ эндэхи тосхоной медпунктын, соёлой байшангай, хэлхээ холбооной, дунда болон найман жэлэй һургуулинуудай коллективүүд бага бэшэ туһа хүргөө.

Ажахыда сенаж, силосшье урда урдынхиһаа ехэ дараагдаа. Жэшээлхэдэ, эндэхи һү һаалиин фермэнүүдэй дэргэдэ бүхыдөө 9840 тонно силос дарагдаха ёһотой байһан һаа, мүнөө 8300 тонно үлүүтэй шэмэтэ тэжээл ноосэлэгдөө. Эдэ үдэрнүүдтэ холимол ногоон ургамалнууд сабшагдажа, шэмэтэ тэжээл үшөөл бэлэдхэгдэжэ байна. Түсэбөөр 250 тонно витаминтай ногооной гурил татагдаха аад, һүүлэй мэдээгээр тэрэнь үлүүлэгдэн дүүргэгдэжэ, түбэй складта 350 тонно тиимэ гурил бэлэдэгдэнхэй. Колхозой түбэй тоог дээрэ тодхогдоһон агрегадые хүдэлгэдэг механизаторнууд тушаа илангаяа халуун дулаан үгэнүүдые хэлэхээр. Эндэхи АВМ-0,65 түхэлэй хоёр агрегадые дүршэлтэй оэрхэ механизаторнууд Ц-Д. С. Банзаракцаев, Д. Б. Чойбсонов гэгшэд хажуудахи нэгэ-нэгэ туһалагшатангаа үдэр һүнигүй хүдэлгэнэ. Түрүүн хээрын үбһэ ногоо, халаахай сабшагдажа, энээндэ асарагдадаг һаа, мүнөө зеленкын ногоон сабшагдажа зөөгдэнэ. Ногоо сабшадаг тракторист Б-М. Ц. Жамбалов, тэрэниие зөөдэг автомашинануудай жолоошод Л. Б. Балсанов, Б. Ш. Идамжапов гэгшэд баһал магтаалтай ажаллана.

Энээнһээ гадна, Цагаатайн отделенидэ тодхогдоһон АВМ-дэ механизаторнууд Д. Р. Доржиев, Д. Л. Чагдуров, Б. Ц. Очиров гэгшэд амжалтатай хүдэлжэ, байнхай.

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой ажалшад ерэхэ үбэлжэлгэдэ ниитынгээ малда хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл нөөсэлэн абахын тула бүхы хүсэ шадалаа, арга боломжоёо элсүүлэн хүдэлнэ.

Д. БУБЕЕВ,
Хүдөө ажахын болон бэлэдхэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ.
Зэдын район.

ШЭМЭТЭ ГУРИЛАЙ «УРАСХАЛ»

Витаминтай ногооной гурил үйлэдбэрилэн гаргаха талаар Бэшүүрэй совхоз район доторoo эрхимлэнэ. Совхозой энэ ажалда хүдэлдэг бригада энэ жэлдэ 300 тонно иимэ гурил үйлэдбэрилхэ түсэбтэй һаа, тэрэнээ хоёр дахин шахуу үлүүлжэ, 540 тонно гурил үшөө сентябриин 10-да бэлэдхээд байгаа һэн.

АВМ-эй машинистнүүд М. Ц. Жамьянов, Б. С. Чимитов, грануляторщигууд В. А. Батуев, Ц. Г. Дыршиков, КСК түхэлэй комбайн жолоодогшод Г. С. Норбоев, И. М. Пальшин, жолоошод Б. М. Цыбикмитов, О. А. Цыбенов гэгшэд үдэр бүри үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, октябриин 5 болотор 700 тонно үнэтэ тэжээл үйлэдбэрилхэ гэһэн зорилго табинхай. Бригадын гэшүүд мүнөө донник ногоогоор витаминтай ногооной гурил үйлэдбэрилнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: комбайнер Г. С. Норбоев; грануляторщик Ц. Г. Дыршиков; донник сабшагдана.
Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

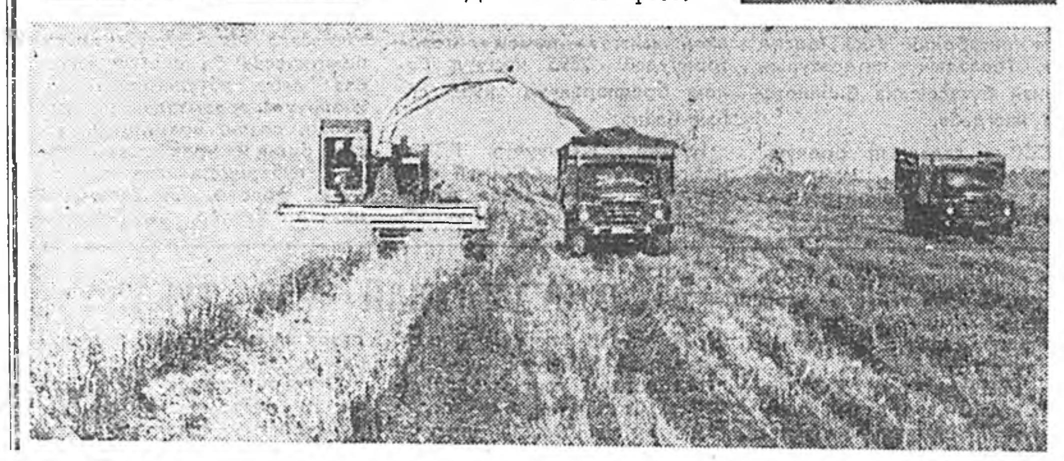

ГАЗЕТЭЕ УНШАСАТА БОЛГОХ

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

Партиин Центральна Комитедэй 1983 оной июниин Пленум хэблэлэй хүдэлмэриие улам саашадань һайжаруулгада горитой анхарал табиһан байдаг. Тэрэ гэһэнһээ хойшо жэл бага үлүүтэй саг үнгэрбэ. Энэ үе соо олонхи газетэнүүд, тэрэ тоодо манай Буряадай республикын олонхи районно газетэнүүд үзэл сурталай, политическэ-хүмүүжүүлгын ажалда анхаралаа урда урдынхиһаа ехээр табидаг болоо.

КПСС-эй Яруунын райкомой болон арадай депутадуудай районно Соведэй орган бологшо «Улаан туяа» газетын байгша оной үнгэрһэн найман һара соо хэблэгдэн гараһан номернуудые шэнжэлэн үзэхэдэ, сэдьхэл ханамаар. Партийна эхин организацинуудай үдэр бүхэндэ олониитэ зоной дунда ябуулжа байдаг олон талын үзэл сурталай, хүмүүжүүлгэ-болбосоролой хүдэлмэриие харуулха, жэшээтэ һайнаар, үнэн сэдьхэлһээ оролдон ажалладаг пропагандистнуудай, лекторнуудай, элидхэлшэдэй, политинформаторнуудай, агитаторнуудай ажал тухай бэшэхэ гэжэ районно газетын журналистнууд оролдодог болоо. Үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхи ехэтэй хүдэлмэрилэгшэдые бэдэрэн олоод, өөһэдынгөө хүдэлмэриин дүршэл тухай хөөрэхынь тулада районно газетынгээ хуудаһануудые тэдэнэртэ дурадхана, партиин үзэл сурталай хүдэлмэриие олон талаһаань харуулха гэжэ хүсэнэ. Үзэл сурталай-политическэ, зан абариин, ажалай талаар, патриотическа хүмүүжүүлгын болон байгаалида эзэн ёһоор хандаха, эстетическэ, хуули ёһо мэдэхээр хүмүүжүүлгын олон шухала талануудые харуулхые оролдон, «Пропагандистнарай хуудаһан», «Хүн ба хуули», «Байгаали ба хүн», «Үзэл сурталай эдэбхитэдэй хуудаһан», «Коммунист — түрүүлэн ябагша», «Патриот», «Һунгагшын хуудаһан». «Һолонго» гэжэ гэр бүлынхидэй клуб» гэхэ мэтын нэрэнүүдтэй тусхай хуудаһанууд, статьянууд болон тусгаар суглуулагдаһан мэдээсэлнүүд байд гээд лэ «Улаан туяа» газетэдэ хэблэгдэжэ байдаг болоо.

Партийна гэгээрэлэй гурбан пропагандистнар үзэл сурталай, идхалгын ажал ябуулдаг тухайгаа газетын январиин 3-най номерто хөөрөө. Лекторнүүдэй ябуулжа байдаг аша үрэ ехэтэй ажал тухай хоёр дотор хуудаһандаа газетэ хөөрэнэ. Педагогическа эрдэм мэдэсэ түрэлхидэй дунда дэлгэрүүлдэг Витимэй дунда һургуулиин дэргэдэ эмхидхэгдэһэн арадай университедэй хүдэлмэри тухай багша Л. Филатовагай һонирхолтой статья тэрэ разворот соо уншаабди. Политинформаторнуудай ябуулжа байдаг ажал тухай газетын 38-дахи номерто, агитатор Ю. Егоровой һайшаалта ажал тухай мартын нэгэнэй номерто бэшэгдэнэ. Мүн эдэбхитэй политинформатор А. В. Сазоновой дүршэл тухай бүхэли хуудаһан дээрэ дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэбэ.

«Знание» бүлгэмэй эхин эмхиие хүтэлбэрилдэг Мария Галдановна Эрдынеева тухай тэрэнэй дүрэ зурагтайгаар, тобшохоноор аад, тон ойлгосотой тодоор зураглан бэшэгдээ. Лекторэй орёо ажал тухай иимэ богонихон аад, уншасатай, ульгамаар бэшэгдэнхэй мэдээсэлнүүд олон.

Ургажа ябаа залуу үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэдэ, һургуули болон совет бүлын бэелүүлдэг үүргэ тон ехэ. Юрэнхы һуралсалай болон мэргэжэлэй һургуулиие шэнэлэн хубилгаха тухай КПСС-эй Центральна Комитедэй проектые зүбшэн хэлсэлгэдэ газетын редакци эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Олон уншагшад совет һургуулиие шэнэдхэн хубилгаха тушаа дурадхалнуудаа оруулаа. «Улаан туяагай» журналистнар энээгээр лэ ажалаа хизаарлаагүй. «Багша боложо шадаха гүб?» гэһэн бэшэгые зүбшэн хэлсэлгэ газетынгээ хуудаһануудта эмхидхээ. Энэнь тон һайшаалтай үүсхэл. Яахалааб гэхэдэ, дээдэ һургуули дүүргэһэн үнэмшэлгэтэй болохын тулада бэшэ, харин үхибүүдтэ үнэн зүрхэнһөө дуратай, багша болохо «табисууртай» эдиршүүлые дунда һургуулинууд, тэндэхи ВЛКСМ-эй эхин организацинууд шэлэн олоод, багшанарай дээдэ һургуулинуудта зууршалан дурадхадаг болоходонь, «улаан туяагайхидай» үүсхэл туһална.

«Һолонго» гэдэг гэр бүлын клуб» гэһэн ниитэ гаршаг доро уншагшад-түрэлхид, һургуулинуудай багшанар ургажа ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлэн, коммунис ёһоор болбосоруулха, һургуули ту-

хай реформые
лүүлхэ асуудалаар
нуудаа дурадхана,
шэл тухайгаа
заримдаа «түүхэй
мүлигдөө, заһагдаа
хаараа обор
цинүүд хаа-яахан
Журналистнар
шэнгүйгөөр, харин
шэлтэй, педагогик
психологиин
мэдэхэ болоһон
сэхэ сэбэр, ажал
олон хүбүүд,
болгожо, хүл
һан, ашанартай,
нютаг зондоо
лонхой ажалша
аха заханарые
намжа бодолыень
руулаа һаа,
нүлөө ехэтэй
лохо һэн.

Социалис ёһо
хуули эбдэдэг,
архиинша, забхай
далнуудта эсэргүү
хуули хэрэглэдэг
дай, партийна,
зай, комсомолой
нууд, нютагай Сове
сэдкомуудай ямар
жа байһан тухай «
хуули» гэжэ ходо
байдаг хуудаһан

Энэ хуудаһанда
материалнууд
рилгонуудаараа,
даараа мүнөө сагай
нүүдтэй яһала
римандаа дан галбан
шье мэдээсэлнүүд
нэ. Юун тухай
ень зорюута бэдэр
моор. Хэмжүүрээрэ
нууд аад, табиһан
тоб байса харууһан
риалнууд эдэ хууда
хэблэгдэдэг болоо
бэлэй. Хуули ёһо,
хилгаар хоёр ондоо
хуудаһануудые нэгэ
лэ гаргаһанай хэрэг
даа, редакциин
бодожо үзэнэ бэзэ.

Совет арад Агууе
тын 40 жэлдэ эдэб
бэлдэжэ байна.
журналистнууд энээнд
риот» гэжэ хуудаһа
лаа. Һара бүри шаху
радаг энэ хуудаһан
моор. Эсэгэ ороноо
гын дайнда Яруунаһ
рэгэй албанда
аад, мүнөө үтэлхэ,
үедөө үхи хүүгэдтэ
наһаа газаа тээгүүр
һан сэрэгэй ветерану
олон бии. Тэдэнэй
нуудые, мүн дайна
тылдэ ажаллаһан,
сидэ байһан ажалай
нуудай, дүшөөд ону
рүүшын хахадан
цуудай дурдалгануудые
жо хэблэбэл, энэ хуу
ри һонирхон уншагда
лохо һэн.

Табин жэлэй саа
Яруунын совхозой
лэй «Мяха ба һүнэй
гэжэ барламал газет
лаг» гэжэ уран зохёо
шыхан номхониие
байһан гээшэ. Тэрэнэ
дакторынь мэдээжэ
хёолшо Жамьян Бал
бон байһан юм. Тэрэ
лаг» хэдэн хүндэ
тын замда гараха
зүргэ боложо үгэһэн
Ургажа ябаа залуу
дай түрэл хэлэн
һанайнгаа эди шэди
жа үзэхэдэ, эдир үетэ
эхилэн бэшэгшэдые
олохо̆до «Булаг»
туһалха байха. Литера
хуудаһан боложо, «Бу
«Улаан туяада» һэр
дэлһэндэ ехэ бахархал
Зүгөөр уран һайхан
найруулгын, удхын
«Булаг», «Аса» хоёр
лэгдэдэг зүйлнүүд ехэ
далнуудтай. «Булагта»
дэг эдир бэшэгшэдэй
жэгүүрэз бэхижэн,
тикын, ехэ литератур
лайда һамардаг болохо
рэгтэнь С. С. Цырендор
тэрэнэй эрхилдэг «Ба
журналай уран зохёо
балшар дүүдэ энэрхы
хэлтэйгээр хандажа,
бэзэ гэжэ найдагдана.

Бэлэн материалну
ТАСС-аар дамжуулагд
һонниуудые хуудаһану
рэ багашагаар үгөөд,
гайнгаа һонниуудые
харуулдаг байһаниинь
шаамаар. Научна ате
социалис интернационал
мэдэрэлтэйгээр хүмүүж
тушаа, тэрэшэлэн
жүүлгэ-болбосоролой
ридэ нютагай радио
жуулгые хэр зэргэ
байһан тухай мэдээсэл
хоморшог. Эдэ асууда
дые харуулгаар «Улаан
гай» журналистнар
хэй тогоондо, түгдэрхэй
гада» тудажашье боло
Хэблэгдэһэн зарим ма
алнуудай үзэл бодолой
хые һайжаруулгаар,
шэгэй, найруулгын
тэдэниие тодо, хурса,
сотой болгон мүлихэ
лаар, нютагай фото
гуудые, барлалга һайжа
ха талаар хэхэ
үшөө ехэ даа.

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

ХАБАРОВСК. Хабаровска хизаарай полинууд дээрэ соя жэгдэ хуряажа эхилээ.

Туршалга-үйлэдбэриин «Восточное» гэжэ ажахыда гектар бүриһөө 17 центнер бобово ургамалнууд хуряагдана. 140 сантиметр үргэн далангуудта энэ ургамал таридаг болоһоор эндэ үндэр баян ургаса абадаг болонхой. Энэ арга хэрэглэдэг Хабаровска, Лазогой нэрэмжэтэ, Вяземска районуудай таряашад үнэтэй сэнтэй бобово ургамалай һайн ургаса баһал ургуулаа юм. Соя тарижа ургуулдаг совхозуудта хэа хаанагүй комбайнууд доогуур сабшахаар тусгаар түхеэрэгдэнхэй.

Соя хуряахын хажуугаар механизаторнууд намарай паар хахална, һолоомо һаатуулангүй һурилнэ.

БРЕДЫ. (Челябинска область.) Брединскэ районой таряашадай тон богони болзорто намарай паар хахалжа дүүргэхэдэнь механизаторнуудай мүрысөөн туһалһан байна. Тэдэнэр К-700 түхэлэй тракторaaр мянган гектарһаа бага бэшэ газар хахалһан байгаа. «Комсомольский» совхозһоо В. Котышев ажалай эгээл үндэр бүтээсэ түйлаһан байна. Тэрэ 1500 гектар паар хахалжа, гурбан сезоной нормо дүүргээ юм.

Ажалаа түрүү аргаар эмхидхэдэг, экипажнуудай вахтова аргаар хүдэлдэг болоһоной ашаар трактористнууд үндэр дүнгүүдые түйлаһан байна.

ЧЕРНОВЦЫ. Буковинын ажалшад фенхель хуряажа эхилээ. Олохон ажахынуудта гектар бүриһөө 8—10 центнер хоншуу ороoһон суглуулагдана. Эрхим шанартай парфюмернэ зүйлнүүдые, хоморой техническэ тоһо, эм дом бэлдэлгэдэ тэрэниие хэрэглэдэг юм.

Гол үйлэдбэриһөө гараһан үлөөдэһэн белогоор баян дээрэһээ, малда эдюулхэдэ һайн байдаг. Нютагай селекционернүүдэй бии болгоһон «Черновицкий-I», «Черновицкий-2» гэжэ сортнуудые нэбтэрүүлһэниинь, мүнөө жэлдэ фенхелиин эрхим ургаса абаха арга олгоо.

МИНСК. Белоруссиин ажахынууд 130 мянган гектар дээрэ түмһэтэ тэжээлэй һайн ургаса тарижа ургуулһан байна. Тэдэниие малталгые хурдадхахын тула механизаторнууд хуряалгын агрегадуудһаа гадна тусгаар түхеэрэгдэһэн шагтаглагдадаг анзаһанууд болон культиваторнуудые полидо гаргана. Олохон ажахынуудта гектар бүриһөө 500—600 центнер свекло, морхооб ба турнепс хуряана. Харин энэ ургамалые тарижа ургуулха индустриальна арга технологи хэрэглэһэн Докшицко райондо мянгаад центнер ургаса хуряана.

ЛИПЕЦК. Болбосоруулгын предприятинууд түрүүшын миллион тонно саахарай свекло таряашадһаа тушаан абаба.

Таряашадай техникээр һайнаар хангагдаһанай, тушаан абалгын пунктнуудай үргэдхэгдэһэнэй ашаар урдынхиһаа хоёр дахин түргөөр свекло малтаха, болбосоруулха арга бии болоо. Хамтын подрядай булюу һайн талануудые хэрэглэн, свекло ургуулагшад таарамжатай болзорто ургаса хуряана. Нёдондонойхиһоо һураггүй ехэ продукци үдэр бүри саахарай заводуудта эльгээгдэнэ.

КУРГАН-ТЮБЕ. Түмһэтэ тэжээлэй болон кукурузын хуряагдаһан газар дээрэ Вахшска голой таряашад ешмээн, рапс, перко тарина. Һүүлдэ хлопогой хуряагдажа дүүргэгдэхэдэ, сүлөөлэгдэһэн талмай дээрэнь эдэ ургамалнууд баһал таригдаха. Апрель һарада ургаса хуряагдажа, фермэнүүд шэнэ тэжээлээр хангагдаха, хабарай ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлдэг шэмэтэй бодосууд хүрьһэндэ нэмээгдэхэ юм.

(ТАСС-ай корр).

СҮҮДХЭДЭЭ 1350 ГРАММААР

Саянай совхозой Охор-Шэбэрэй эбэртэ бодо мал шахан таргалуулгын баазада энэ зундаа Үргэдэй гэжэ холын хадата бэлшээридэ ябаһан 200 толгой хашараг харууһалагдажа байнхай. Эдэ хашарагууд август һарада холын бэлшээриһээ бусахадаа, тус бүрэе 357 килограмм шэгнүүртэй байһан юм. Мал адуулагшад А. Ж. Хальгаев, С. Б. Хоборков, Ш. С. Зодбоев гэгшэд гурбан һарын туршада толгой бүхэнэйнь шэгнүүрые сүүдхэдэ 950 граммаар нэмээжэ шадаа бэлэй.

Мүнөө малшад хашарагуудайнгаа хүшэ тэнхээе улам нэмээхын тула ехээр оролдоно. Тиигэжэ һара үнгэрһэн хойно хашарагуудаа шэгнэжэ үзэхэдэнь, толгой бүхэнийнь сүүдхэдэ 1350 граммаар нэмэһэн байба.

Һаяар хүндэ шэгнүүртэй, тобир тарган эдэ хашарагууд гүрэндэ тушаагдахань.

С. ИМЕСКЕНОВ,
Түнхэнэй районой Саянай совхозой ахамад зоотехник.

Совет орон дотор

ШАХТЁРНУУДАЙ ГАБШАГАЙ АЖАЛ

АНТРАЦИТ (Ворошиловградска область). «Комсомольская» шахтын горнягууд габшагай шангаар ажаллана. Жэлэй эхинһээ хойшо тэдэнэр 1 миллион тонно антрацит малтаа. Тэрэнэй арбадахи тонно бүхэниинь түсэбһөө гадуур малтагдаа.

Шэнэ техникын, тэрэниие шадамараар хэрэглэһэнэй ашаар ажалай үндэр бүтээсэ түйлаха арга олдоһон байна. «Донбасс» түхэлэй бүтээсэ ехэтэй оньһожоруулагдамал комплекснууд эндэ хүдэлдэг. Тэдэниие хүдэлмэреэр хангахын тула өөһэдынгөө смежнигүүдтэй — бэлэдхэлэй участогай хүдэлмэрилэгшэдтэй ашаглагшад хэлсээнүүдые баталһан байна.

Н. Мазинай ба П. Третьяченкын бригаданууд зохёохы харилсаа холбооной жэшээ харуулдаг. Тэдэнэй жэшээгээр бусадшье коллективүүд хүдэлдэг. Л. Стояновай болон В. Даниловай бригаданууд нүүрһэ олзоборилгоор мянган тонын хэмжээндэ хүрэхэ дүтэлэнхэй. Энээниие хараадаа абажа, горнягууд жэлэй дүүрэнэр үшөө 300 мянган тонно антрацит тушааха уялга абанхай.

Залуу хүдэлмэрилэгшэдэй хүндэлэлдэ шахта «Комсомольская» гэжэ нэрлэгдэнхэй. 1980 оной декабрь һарада нүүрһэ малтажа эхилһэн предприятиин түрүүшын ээлжээн тэдэнэй гараар баригдаһан түүхэтэй. Октябриин 67 жэлэй ойдо предприятиин хоёрдохи ээлжээн тушаагдажа, шахтын хүсэн хоёр дахин нэмээгдэхэ байна.

ХОЙТО ЗҮГЭЙХИДТЭ — АШАА

ВЛАДИВОСТОК. Хойто зүгэй хүн зондо зорюулагдаһан һүүлшын тонно ашаае «Кавалерово» гэжэ теплоход Шмидтын хушуу һаяхан абаашаба. Арктикын зүүн хубидахи райондо ашаа зөөхэ түсэбөө энэ рейсээр Алас-Дурнын морягууд болзорһоонь урид түгэсхэбэ.

— Манай мэргэжэлтэдэй зохёон табиһан шэнэ генеральна схемэ энээндэ туһа нэмэри болоо юм, — гэжэ Алас-Дурнын далайн пароходствын начальнигай нэгэдэхи орлогшо В. Миськов мэдээсээ. Нёдондоной навигациин байдалые шэнжэлһэнэй һүүлээр Арктикын шэглэлээр эльгээгдэхэ гол ашаан Владивосток болон Находко хотонуудһаа Певек тээшэ томо ледоходуудаар ябуулагдаһан юм. Тиигэжэ заншалта болзорһоо урид Колыма мүрэн дээрэ навигациие эхилхэ арга олдоо һэн.

Арктикын зүүн хубида нүүрһэ зөөлгэдэ түрүүшынхеэ суднанууд-балкернууд хэрэглэгдээ һэн. Тиигэжэ нүүрһэ зөөдэг баганууд ба дундуур хэмжээнэй суднануудые сүлөөлхэ арга олдоо бэлэй. Навигацида хүсэтэй зургаан судна хабаадалсажа, ехэ хэмжээнэй ашаае абаашаһан юм.

СТАХАНОВСКА ЁҺООР ХҮДЭЛНЭ

ДИМИТРОВ (Донецкэ область). Донбасс дээрэ эгээл томо А. Стахановай нэрэмжэтэ шахта ерэхэ табан жэлэй түсэбөөр хүдэлжэ эхилбэ. Эндэ сүүдхэ бүри 8700 тонно хүрэтэр нүүрһэн малтагдана. 1985 оной эсэс тээшэ түсэблэгдэһэн хэмжээн энээгээр үлүүлэгдэбэ гээшэ.

Бүгэдэ арадай патриотическа хүдэлөөе эхилэгшын нэрые зүүдэг предприяти бүхы һалбариин техническэ хүгжэлтэ дэбжэлтые элирхэйлнэ. Предприяти оньһожоруулагдамал комплекснуудаар сүм хангагданхай. Электронно-тоолон тодорхойлхо машинанууд болон хиналтын автомат түхеэрэлгэнүүд горнягуудта ехэтэ туһалдаг.

Үндэр мэргэжэл шадабари ба эрдэм ухаанай үндэһөөр ажалаа эмхидхэлгэнь мүнөөнэй энэ техникэ дээрэ хүдэлхэдэнь горнягуудта туһалдаг байна. 10-дахи номерой участогай хүдэлмэри энээнэй жэшээ болоно. А. Ляшогой толгойлдог эндэхи бригада сүүдхэ бүри 2 мянганһаа дээшэ тонно түлишэ олзоборилдог. Энэнь шахта дээрэхи дундуур хэмжээнһээ таба дахин ехэ юм.

БАМ: ҮСЭГЭЛДЭР, МҮНӨӨДЭР, ҮГЛЕӨДЭР

ЛЕНИНГРАД. 30-аад онуудай эхеэр БАМ-ай трассаар түрүүлэн үнгэрһэн Ленинградай газар шэнжэлэгшэдэй барижа ябаһан теодолидые ажалай ветеран, топограф Н. Струве Түмэр замай транспортын музейдэ дамжуулба. Эндэ нээгдэһэн «БАМ — зуун жэлэй түмэр зам» гэһэн выставкэдэ тэрээнһээ гадна түмэр замай барилгын түүхые гэршэлһэн түүхын тон шухала зэр зэмсэгүүд табигданхай.

Хэмжэлгын рулеткэ ба эмээлтэй зэргэлээд, түрүүлэн газар шэнжэлэгшэдэй дурамбай эндэ табяатай. Жолоодогдодог онгосонууд болон замбуулинай станцинууд дээрэһээ совет космонавтнуудай буулгаһан Байгал далай ба Номгон далай хоёрой хоорондохи үргэн ехэ газар дайдын зурагууд үлгөөтэй. Бэдэрэлгын шэб шэнэ аппаратура харуулагдана.

Түмэр зам дээрэ «алтан залгалаае» холбоһон габьятай хүнүүдэй хубиин хэрэгсэлнүүдшье эндэ бии. Бамайхидта тусгаар зорюулжа оёгдоһон барилгын отрядай гэшүүнэй хүүртиг байна.

БАМ-ай оршондохи ашагта малтамалнуудай уурхайнуудые, байгаалиин нөөсэнүүдые, ороной зүүн хубидахи индустриальна ба аграрна шэнэ нютагые ашаглан хэрэглэхэ хараа замуудые харуулһан схемэнүүд үгтэнхэй.

ЗАЛУУШУУЛ ТОСХОНДОО ҮЛЭНЭ

КУДЫМКАР. Найдамтай халааниие хүмүүжүүлхэ гээшэ Кудымкарска районой «Правда» колхозой бүхы коллективэй анхаралаа табидаг зүйл болоно. «Арадай гэгээрэлэй отличник» гэһэн тэмдэг ажахын хүтэлбэрилэгшэ Г. Лунеговто дэмы барюулагдаагүй юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөөгэй һургуули дүүргэһэн хүбүүд, басагадай колхоздоо үлэжэ хүдэлдэг болоһондонь түрүүлэгшын аша габьяа ехэ юм. Ажахын мүнгэ зөөреэр һургуулиин байшан баригдаһан байгаа. Тэндэ хүдөө ажахые оньһожоруулгын кабинедүүд түхеэрэгдэнхэй. Мэргэжэлтэд мал ажалай талаар лекцинүүдые уншадаг. Дунда ба аха классуудай һурагшад һаалиин фермэ дээрэ түхэреэн жэл соо хүдэлдэг. (ТАСС).

СССР-эй КОНСТИТУЦИИН ҮДЭРЫЕ УГТУУЛАН

ШЭНЭ ДЭЛХЭЙН ТУГ

…Совет Социалис Республиканудай Союзай Гүрэнэй туг дээдэ булангда, тугай эшын хажууда, алтан … балта хоёрой зурагдаһан улаан бүд болоно, … дээгүүр алтан хязаатай улаан табан хушуун одон.

(СССР-эй Конституци, 170-дахи статья).

…тугай түүхэ, рево-…

…һан үдэрнүүд газаршье абахагүйдөө, эрхэ сүлөөтэйшье болохогүйдөө Пензенскэ губерниин таряашад һуһалган гараа хэбэ. Үндэр гэгшын урка хадхаһан тэрэ Чембарска уездын һуурин тосхонуудаар харайлгаа гараа һэн. Тэрээн дээрэ улаан туг надхан далбаа. Тиихэдэ 50 мянган таряашад энэ туг урда доро суглараа һэн. Восстаниие хайра гамгүйгөөр дараба. Тэдэнэй лагерниин байрлаһан Кандиевка тосхондо хүшөө бодхоогдонхой. Хаанта засагта эсэргүү тэмсэлэй улаан тугые Россида түрүүлэн мандуулһан хүнүүдэй нэрэнүүд энэ хүшөөгэй нүүр талада һиилэгдэнхэй.

Буһалгаалһан хүдэлмэришэдэй маевконуудта, митингнүүдтэ улаан туг далбадаг һэн. «Князь Потемкин-Таврический» гэжэ броненосецой морягууд хаанта засагта эсэргүүсэжэ буһалгаалхадаа, энэ туг доро тэмсэһэн байна. Улаан Пресниин баатарнууд мүн лэ улаан туг доро дайлалдаһан юм. 1917 ондо тэрэниие бариижа ябаһан большевигүүдэй парти илалта туйлаһан байна. Үнэтэ шухаг зүйлнүүд музейндэ хадагалагдажа байдаг. Центробалтын туг тэдэнэй дунда бии. Тэрэнэй урда доро жагсаһан уһан сэрэгшэд Үбэлэй ордондо добтолоо бэлэй. Двинагай солдадуудай тугтай эндэ танилсажа болоно. Тэдэнэр Бутырска түрмэ соо улаан үнгэтэй самсаараа энэ туг бүтээжэ, хоосто үзэгүүдээр тэрээн дээрэ «Бүхы засагые Советүүдтэ!» гэжэ бэшээ һэн. Удаань энэ туг доро революционно солдадууд Москвагай үйлсэ гудамжануудта юнкернүүдтэй эсэргүүгээр дайлалдажа, Кремльдэ добтолһон байгаа.

Агууехэ Октябриин илалтын һүүлээр Улаан туг залуу Совет Республикын Гүрэнэй туг болоо һэн. Түрүүшээр тэрэ «РСФСР» гэжэ алтан үзэгүүдээр бэшэгдэһэн гү, али «Россин Социалис Федеративна Совет Республика» гэжэ дэлгэрэнгүйгөөр тайлбарилан бэшэгдэһэн улаан туг байгаа.

Тугай зурагай автор—уран зурааша С. Чехонин һонирхолтой шиидхэбэри олоһон юм. Гэбэшье газаа талаһаа гоё һайхан байха ёһотой гэжэ хараада абахадаа, бэшэгыень онсо шэнжэтэй болгохые оролдожо, тэрэниие славян үзэгүүдээр һиилэһэн байгаа бшуу. Тингэжэ тэрэ тодо бэшэ болошоо һэн ха.

Тугай ямар түхэл дүрсэтэй байха тухай асуудал үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэбэ. Манай ороной ажалшадай амгалан тайбан ажалай, эблэршэгүй нэгэдэлэй һүлдэ болохо хадуур балта хоёроор туг дээрэхи бэшэгые халабал, таарамжатай байгаа гэһэн бодол хэлэгдэжэ толилогдоһон юм. Энэ һүлдэ тэмдэг 1922 ондо бии болоо һэн. Гэбэшье эрхэнүүдэйнгээ түлөө тэмсэдэг ажалшадай уласхоорондын һанал нэгэдэлые элирхэйлэн харуулһан тодо хурса һүлдэ совет тугта дутагдажа байгаа. Ажалшадай интернациональна арми, тэдэнэй уһан хэрэг илгаадашагүй, хэзээ нэгэтэ дэлхэйн бүхы табан түбидэ энхэ тайбан байдал тогтоогдожо, эрхэ сүлөө, социализм ба коммунизм илан мандаха юм гэжэ һүлдэлэн харуулһан табан хушуун одон нимэ һүлдэ болоһон юм.

СССР-эй Гүрэнэй тугые нимэ түхэл дүрсэтэйгөөр—улаан туг, хадуур ба балта, табан хушуун одон —1924 оной СССР-эй Конституци баталаа һэн. Хойшодоо тэрээндэ хоёр тодолхой оруулагдаба: тугай үнгэ имагтал улаан байхаар тогтоогдобо, харин тэрэнэй үргэн ба утань 1:2-ой хэмжээтэй болгогдобо.

Он жэлнүүд үнгэрбэ. Экономикодо, эрдэм, соёлдо үзэгдөө дуулдаагүй ехэ илалтануудые туйлаһан манай орон дэлхэйн дээрэ социализмын хүсэтэ хэрэм болоһон байна. Эдэ илалтануудые һүлдэлэн манай туг Магнитка болон ДнепроГЭС дээрэ, Парижэдэ эмхидхэгдэһэн Бүхэдэлхэйн выставкэ дээрэ, Хойто полюсто омог дориуунаар далбан намилзаа һэн.

1941 оной үхэлэй зэсэр ороной хамгаалгын Агууехэ дайн эхилбэ. Фашистнууд нэн түрүүн хаа хаанагүй улаан тугуудые абажа хаяһаг, үгы хэдэг, хүдэлмэришэн-таряашанай түрүүшын гүрэнэй газар дээрэ үхэлэй хас тамгаяа мандуулхые хүсэдэг байгаа. Гэбэшье хархис дайсадай сэг зуурын туршада булимтаран эзэмдэһэн хото городууд, һуурин тосхонууд, партизанай штабууд дээрэ улаан тугууд намилзажа, хүнүүдые шанга тэмсэлдэ урялан дуудадаг һэн. Дайнай жэлнүүдтэ совет сэрэгшэд дайшалхы тугуудаа аршалан хамгаалхадаа, туйлай ехэ баатаршалга гаргадаг бэлэй. Манай олон зуугаад, мянгаад тугууд сүлөөлэгдэһэн хото городууд, һуурин тосхонууд дээрэ намилзуулагдадаг байгаа. 1945 ондо Европын сүлөөлэгдэһэн оронуудта, дарагдаһан рейхстаг дээрэ Илалтын туг далбан намилзаба.

Улаан туг совет арадай мүнөөнэй ажал хэрэгүүдые, агууехэ туйлалтануудые бүдэ хурсаар элирхэйлэн харуулна. Манай Эхэ ороной үргэн дэлюун дэбисхэр дээрэ — Карпадһаа Чукотко хүрэтэр, урда хилэнүүдһээ хойто далайнууд хүрэтэр — агууехэ зохёон байгуулха ажал бурьялна. Тэдэнэй ажал хэрэгтэ, тэмсэлдэ агууехэ ленинскэ туг —СССР-эй Гүрэнэй туг совет хүнүүдые зоригжуулна бшуу.

...СССР-эй Гүрэнэй туг... Тэрээн доро бидэ мүндэлэн түрэнэбди, урган үндыжэ, оронойнгоо бүрин эрхэтэд болонобди. Тэрэ манай мүнөөдэрэй түүхэ, манай гэрэлтэ һайхан ерээдүйн илалтануудай үндэһэн, манай зүрхэ сэдьхэлэй хубинь болоно.

Уласхоорондын оршом соо тэрэ үнинэй гансаардажа байлнахой — социалис революционно тугууд тэрэниие хүрээлнэ. Улаан туг хадаа колониализм, империализм дарлалта мүлжэлгэһөө сүлөөрһэн олон гүрэнүүдэй тугуудта олон һүлдэ тэмдэгтэй болонхой. Ажалшадай уласхоорондын революционно һайндэрнүүдэй үедэ улаан туг бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы заха булангуудта бүри тодо хурсаар далбанал.

А. СИВЦОВ,
ТАСС-ай корр.

Москва.

…ИЕ …МАРААР ХАНГАНАБ

ҮДЭР БҮРИИН ОРОЛДОЛГО ХЭРЭГТЭЙ

…ынай коопера-… …оной нэгэдэ-… …дүнгүүдээр Бу-… социалис мүрысөөн-… һуури эзэлжэ, … хүртэһэн юм. … энэ жэлэй түрүү-… жэлэй туршада … эд бараа худалда-… лэ дүүргэгдэһэн …

…республика доторнай … тоологдоно. Тэ-… эд бараа ху-… тусхай магазинууд … районуудай … бүридэ универма-… соёлой болон … эд бараа … тусхай магазинууд … барилгын … худалдаха ма-… нютагуудта … Тобшолходо, … шэнэ магазинууд … Энэмнай …

…районой түб—Петро-… тосхондо 908 дүр-… талмайтай шэнэ … ашаглалгада оруу-… районой Шэ-… Мухар-Шэбэрэй Ху-… Никольское һуу-… шэнэ магазинуу-… дүүрэхэ дүтэлөө. … бүхы магази-… процентнь хүн зо-… эд бараа шэлэн … хүдэлнэ. За-… 90 процент … магазинууд иимэ гу-…

…4 мянга гаран … болон отара-… автомагазинууд ханга-… үдэр бүри 125 … урид хараа-… түсэбөөр ябажа, үр-… эд бараа най-… Тиигэжэ хахад жэлэй … миллион гаран тү-… эд бараа худалдаа. … Мухар-Шэбэрэй, … Зэдын, Хоринн рай-… амжалтатай. …Шэбэрэй райпотреб-… түрүүшээр мал-… һайнаар, … дүүргэдэг болонхой. … туршада 4000 … дүүргэгдээ. … худалдаа наймаанай … малшадта … һүүлэй үедэ хүдөө … продукци бэлэдхэдэг … Иимэ аргаар үнгэр-… зуугаад цент-… мяхан, нооһон бэлэд-… нютагуудта номой … хүдэлдэг. Эдэ ма-… коллективүүд ту-… лэ үлүүлэн дүүр-… хүндэ абажа тоо-… үнгэрэгшэ жэлдэ 97 мүнгэнэй ном худалдагдаһан байгаа һаа, энэ жэлэй түрүүшын хахад жэлэй туршада 1 түхэриг 07 мүнгэнэй ном худалдагдаа.

Гэхэтэй хамта, худалдаа наймаанай хүдэлмэридэ олон дутагдалнууд бии байһаар.

Хүн зондо эд бараа худалдаха талаар һүүлэй гурбан жэлэй түсэб бүхы дээрээ дүүргэгдэбэгүй. Тиимэһээ раипонууд болон райпотребсоюзуудай, оптово баазануудай коллективүүд эд бараагаа шадаал һаа, хүн зондо ехээр худалдахын түлөө хэмжээнүүдые абаха ёһотой. Магазинуудые эд бараагаар таһалгаряагүйгөөр хангажа байхын тула ехэ оролдолго гаргаха болонобди. Хуушарһан эд бараа болон хуосаһа хунар хямда сэнгээр худалдаха шэнэ гурим хубилгагдаба. Хямдаруулагдаһан эд бараан жэлдээ хоёр дахин худалдагдана. Ушар иимэһээ эд бараа хямдаруулагдаһан сэнгээр худалдадаг хэрэгые үргэнөөр дэмжэхэ, үргэн ниитэдэ соносхол дуулгаха гэхэ мэтэшэлэн хүдэлмэреэ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд саг болзортонь, эрхим һайнаар эмхидхэхэ уялгатай. Энээнһээ эд бараанай эрьесын нилээдгүй дулдыдаха байһаниинь эли.

Худалдаа наймаанай мэргэжэлтэд хүн зоной эрилтэнүүдые шудалха хэрэгтэ харюусалгатайгаар хандаха зэргэтэй. Худалдан абагшадай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые, һанамжа дурадхалнуудые мэдээгүй дээрэнээ эд бараан хэм нормоһоо үлүү ехээр магазинуудта асарагдажа, тооһондо дарагдажа хэбтэдэг ушарнууд яһала дайралдана.

Барилгын материалнуудые худалдадаг шэнэ магазинууд нээгдэжэ, хүдөөгэй ажалшадта ехэ зохид болобо. Мүнөө дээрээ республика доторнай 14 тиимэ магазин нээгдээд байнхай. Зүгөөр Кабанскын, Прибайкалиин, Советскэ, Хоринн, Ахын, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын районуудай худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд барилгын материалнуудай магазинуудые нээхэ болзорые элдэб шалтагаанаар унжагайруулна.

Эдеэ хоол, тэрэ тоодо хилээмэ худалдаха ябадал зарим районуудта таһалдуулагдана. Ушарынь гэхэдэ, республикымнай Эдеэ хоолой министерство хилээмэ болон бүүлхэнүүдые наймаанда гаргаха түсэбөө олонхи ушарта хангалтагүйгөөр дүүргэнэ.

Худалдаа наймаае бүхы дээ-рэнь һайжаруулха хэрэгтэ худалдаа наймаае комплексноор оньһожоруулга ехэ удхашанартай юм. Энэ талаар бидэнэр зарим тэды дүй дүршэлтэй болонхойбди. Һүүлэй 8 жэлэй туршада аяар 700 гаран магазинай талмай үргэдхэгдэжэ, комплексноор оньһожоруулагдаа.

Гэбэшье районуудай түбүүдһээ холо байдаг магазинууд комплексноор оньһожоруулагданагүй гээд тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Эдэ бүхы шалтагаануудһаа уламжалан, һүүлэй гурбан жэлэй туршада хүн зондо эд бараа, эдеэ хоол худалдаха түсэб бүхы дээрээ дүүргэгдээгүй. Энэ хугасаа соо Баунтын, Хойто-Байгалай райпонууд, Сэлэнгын райпотребсоюз, Загастайн сельпо үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхиһээ эд бараа багаар худалдаа.

Ниитын эдеэ хоолой олонхи предприятинууд шанар муутай эдеэ бэлдэжэ, зарим хүдэлмэрилэгшэд хүн зониие мэхэлжэ, мүнгэ үлүү абаха, продукци багаар гаргашалха гэжэ оролдоно.

Хүдөө ажахын болон бусадшье продукци бэлэдхэхэ, хүн зондо худалдаха уялгатай бэлэдхэлэй зарим конторонууд мяха, һү бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэнэгүй. Түнхэнэй, Байгал-Хүдэриин районууд, Зэдын болон Захааминай райпотребсоюзууд үлир жэмэс, һархяаг, һамар гэхэ мэтые муугаар, хангалтагүйгөөр бэлэдхэнэ.

Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин материально-техническэ үндэһэ һуури түргөөр хүгжөөгдэнэгүй. Энэ талаар арадай депутадуудай Советүүдэй гүйсэдкомууд, Советүүдэй саг үргэлжын комиссинууд кооперативна организацинуудта мүртэй һайнаар туһалнагүй гэжэ тэмдэглэе.

Эдэ бүхы дутуу дундануудые усадхахын тула үдэр бүриин оролдолго хэрэгтэй. Энэ жэлэй дүүрэтэр нилээд ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ ёһотойбди. Нэн түрүүн шэнэ онол аргануудые хэрэглэхэ, шангадхаха, эдэбхи үүсхэл гаргаха, гэхэ мэтэ шухала. Энэмнай КПСС-эй XXVI съездын, мүн партиин ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүдые бүхы дээрэнь сүм дүүргэхэ хэрэгтэ онсо удха шанартай байхань дамжаггүй.

Б. КУШЕЕВ,
Буркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшэ.

ДЕПУТАТ — АРАДАЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭ

ХАМАГ ЮУМЭНДЭ ХАБААТАЙ

Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» колхозой залуу хонишодой нэгэн, районно Советэй депутат Намжилма Санжиеватай һаяхан уулзахадаа, тэрэнэй ажал хэрэгээр һонирхобоб. КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө районой болон сомоной, сельскэ Советүүдэй депутадууд ямар хүдэлмэри үнгэргэнэб гэһэн асуудалда Намжилма Бимбаевна иигэжэ харюусаа һэн:

— Хушуун-Үзүүрэй сомоной Советэй депутадуудай олонхинь мал ажалай һалбариин хүдэлмэрилэгшэд болоно. КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые хараадаа абан, өөһэдынгөө ажал хэрэг, даалгагдаһан үүргэ саашаданьбүри һайжаруулхын түлөө оролдоно. Мүнөө үедэ ажахыдамнай таряа хуряалгын халуун хаһа дүүрэжэ байна. Энэ хүдэлмэриин эршэтэйгээр, һайн шанартайгаар ябуулагдаха хэрэгтэ арадай депутадууд хубитаяа оруулалсана. Иигэһээршье ниитын адууһа малай үбэлжэлгэ эхилхэнь. Энэшье хэрэгтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд, коммунистнууд, депутадууд хабаадалсана. Полевой станууд, малай гүүртэ, хонидой отаранууд дээгүүр депутадуудай постнууд байгуулагданхай. Тэдэнэр арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүдтэй хамта үбэлжэлгэдэ ямар бэлэдхэлэй хэгдэжэ байһан тухай асуудалаар шалгалта үнгэргэнэ.

Намжилма Санжиева нютагайнгаа дунда һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр түрэл колхоздоо ажаллахаар үлөө һэн. Тэрэ мүнөө 5-дахи жэлээ эжы, абатаяа хамта хони харууһална. Оролдосотой бэрхэ, шадамар шуран энэ басаган түрүүшынгээ жэлһээ амжалтатайгаар ажаллажа, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа эхилээ һэн. Нютагайнь хүн зон, хамта ажалладаг хани нүхэдынь Намжилмае районно Советэй депутадаар һунгахадаа, тэрэнэй эсэшэ сусашагүй ажал хэрэгыень, эдэбхи үүсхэлыень онсолон тэмдэглэһэн юм. Нютагайнгаа хүн зоной үндэр этигэл найдалые Намжилма Бимбаевна гүйсэдөөр харюулжа ябана. Тосхон һууринуудаа болбосон түхэлтэй болгохо талаар районой гаргаһан үүсхэл бэелүүлгэдэ арадай депутадуудай хубита бии. Һунгагшадай захяануудай олонхинь дүүргэгдэжэ байна.

— Ерэхэ жэлэй малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө ехэ бэлэдхэл хэгдэжэ байна. Залуу хонишон Баир Эрдынеевэй даадаг отарынхид энэ хүдэлмэреэ дүүргэхэ дүтэлөө. Тиихэдэ дүршэлтэй бэрхэ хонишон Владимир Цыдыпович Цыбикмитовэй даадаг томодхомол отара мүн лэ үбэлдэ бэлэн болонхой. Бэшэшье отара, гүүртэнүүдтэ үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлгын хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдажа байна.

Үбэлжэлгын хаһые амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ бидэ депутадууд өөһэдынгөө бага бэшэ хубитые оруулха бээбди,— гэжэ Намжилма Санжиева хөөрөө һэн.

Х. ДАМПИЛОВА.

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮД

ГАЛИНА БАГША

Багашуулда «А» үзэг танюулжа, өөрынгөө талаар хүмүүжүүлэн, бэе тээшэ татан, зүб харгыда оруулха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ ха юм даа.

Анха түрүүн «А» үзэг зааһан багша гээшэ аргагүй хүндэтэйшье, харюусалгатайшье гээшэ ааб даа. Тэдэнэй нэгэн Барюрова Галина Егоровна Эгэтын найман жэлэй һургуулиин эхин классай багшаар наймадахи жэлээ хүдэлнэ. Галина Егоровна Эгэтэ нютагта түрэһэн, үдэһэн, арбадахи классай удаа, Улаан-Үдын багшанарай училищи 1976 ондо дүүргээд, Эгэтын найман жэлэй һургуулиин эхин класста 1976 онһоо комсомол басаган багшалжа эхилээ һэн. Мүнөө Галина багша Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай эхин һуралсалай факультедтэ заочноор дүрбэдэхи курсада һурана. Энэ факультедые дүүргэхэдээ, мүнөө үеын һургуулиин реформын эрилтэ бэелүүлхэ хүсэд бэлэдхэлтэй багша болохо гээшэ.

Галина Егоровна гурбан үхибүүдэй эхэ, ехэ хүбүүн Чингис нэгэдэхи класста һурана. Галинын хани нүхэр Александр Мангутов совхоз соогоо эрхим шофернуудай нэгэн, КПСС-эй райкомой гэшүүн юм. Гуша наһа хүрөөгүй, эбтэй эетэй, жаргалтай энэ бүлэ харахада, залуу үетэнэй атаархамаар агша. Галя үнгэрһэн зунай ажалай ба амаралтын лагериин үедэ эдир хурьгашадтай хүдэлжэ, эрхим үрэ дүн туйлаһанайнгаа түлөө Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан юм.

Д. ШИРАБОН,
Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша.

Яруунa.

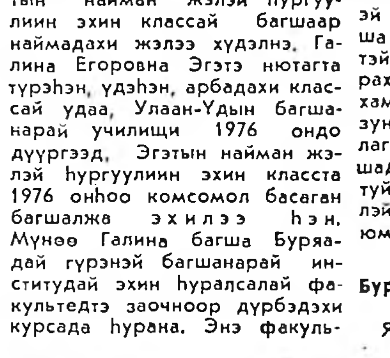

Эдеэ хоолой 69-дэхи магазинай коллектив Улаан-Үдын 2-дохи пищеторгын магазинуудай дунда түрүү зэргэдэ ябадаг юм. Энэ магазинай коллективтэ бултадаа залуушуул хүдэлдэг, комсомол-залуушуулай гэжэ нэрэтэй. Магазинай коллектив энэ жэлэй найман һарын түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн байна. Наймаалагшадай дундаһаа Евдокия Гуслякова онсо шалгаран хүдэлнэ. Тэрэ бригадынгаа комсомолой эмхиие хүтэлбэрилдэг, эрхим ажалаараа хани басагадтаа жэшээ харуулдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: наймаалагша Е. Гуслякова.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

Х. ПЕРЕС ДЕ КУЭЛЬЯРЭЙ ЭЛИДХЭЛ

НЬЮ-ЙОРК. 1986 ониие Уласхоорондын эб найрамдалай жэл гэжэ соносхолго бүгэдэ ниитын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха, ядерна дайе сараха талаар арадуудай хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлхэ байна гэжэ ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяр мэдүүлээ. Тэрэ элидхэл толилуулаа. Уласхоорондын эб найрамдалай жэл үнгэргэхэ тухай ООН-ой гэшүүн-оронуудай һанамжануудай шэнжэлэл тэрээн дотор хэгдэнэ. Тэрэ 1985 оной октябриин 24-дэ, ООН-ой байгуулагдаһаар 40 жэлэй ойн үдэр, баяр жабхалантайгаар соносхогдохо байна.

Уласхоорондын эб найрамдалай жэлэй үедэ буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар оодото тодорхой хэмжээнүүдые абаха, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо хэмжээнүүдтэ анхаралаа ехээр хандуулхые социалис болон бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй олон оронууд дурадхаһан байгаа. Эб найрамдалай жэлые үнгэргэлгэ үхэлэй аюулта буу зэбсэгүүдые үргэнөөр бүтээлгые зогсоохо, ядерна дайнай аюулые сараха талаар шэглүүлэгдэһэн үүсхэлнүүдые бэелүүлгэдэ нүлөөлхэ ёһотой гэжэ элидхэл дотор тэмдэглэгдэнэ. Советскэ Союзай эб найрамдалта шэнэ үүсхэлнүүд шухала удха шанартай байна гэжэ онсолон заагдана.

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН СЕССИ

НЬЮ-ЙОРК. ООН-ой Генеральна Ассамблейн 39-дэхи сесси дээрэ зарим оронуудай, нэн түрүүн Холбоото Штадуудай бэелүүлжэ байдаг гүрэнэй терроризмын политикые эрид буруушаана. Энэ талаар оруулагдаһан совет дурадхалай шухала удха шанартай байһые юрэнхы политическэ хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадагшад тэмдэглэнэ.

Азида, Африкада, Дүтын Зүүн зүгтэ, Латиин Америкэдэ бэелүүлэгдэжэ байһан иимэ политика хүсэ хэрэглэлгэтэй нягта холбоотой байна гэжэ Никарагуагай Национальна һэргээн хүгжөөлгын правительствын хүтэлбэрилхы Советэй координатор Д. Ортега мэдүүлбэ. США Никарагуада эсэргүү харата муухай ябуулгануудаа үргэлжэлүүлжэ байһаар. Түүхэдэ түрүүшынхеэ энэ ороной ёһотойл демократическа общество байгуулжа байһаниинь США-гай дурыень гутаана. Һүүлэй жэлнүүдтэ Никарагуада эсэргүү зэрхэг түримхэй ябуулганууд үргэдхэгдэжэ байнхай. Эдэ харата ябуулгануудһаа Никарагуагай олон мянгаад хүн зон, тэрэ тоодо үхибүүд, эхэнэрнүүд болон үбгэд, хүгшэд хохидоһон байна. Тус орондо айхабтар ехэ экономическа гарза хохидол ушаруулагдаа. Никарагуада эсэргүү соносхогдоогүй дай үүдхэхэдээ, США хүлһэнэй бүхэли арминуудые бүридүүлһэн байна гэжэ Д. Ортега тэмдэглэбэ. ЦРУ-гай албанда хабаатай американ эрхэтэд экономическа ба сэрэгэй барилгануудта добтолно. Гренадада добтолһондол адли, Никарагуада добтолхо түсэбүүдые Пентагон болон ЦРУ табижа байнхай.

Түбэй Америкэдэхи байдалые эбэй ёһоор гуримшуулан шиидхэхын түлөө Никарагуа тэмсэнэ гэжэ Д. Ортега хэлэбэ. «Контадорско бүлэгэй» бэлдэһэн «Эб найрамдалай актын» проектдэ ямаршье хубилалтагүйгөөр гараа табихаар бэлэн байһан тухайдаа тэрэ мэдүүлээ. США-гай правительство энээндэ бүтэмжэтэй һайнаар хандахаһаа байтагай сэрэгэй ба экономическа зэрхэг түримхэй ябуулгаяа улам үргэдхэнэ.

Дэлхэйн элдэб районуудта империализм бэеэ дааһан байдалтай гүрэнүүдые мэдэлдээ абахые оролдоно, гэжэ Лаосой Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр П. А. Сипасет мэдүүлбэ. Иимэ эрхэ байдалда Советскэ Союзай баримталан бэелүүлдэг залан сэхэ эб найрамдалта хараа шэглэл тон шухала удха шанартай байна. Гүрэнэй терроризмын политика бэелүүлгые зайсуулан сараха талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай холын хараата, бүтэмжэтэй һайн дурадхалнуудые бидэ гүйсэд дэмжэнэбди. Ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо, империализмын хархис этэгээдүүдэй харата ябуулгануудые зайсуулха гээшэ мүнөө үеын шухалын шухала зорилго болоно.

Баруунай оронуудай тухиралга дэмжэлгээр ЮАР-ай расис захиргаанай бэелүүлжэ байһан гүрэнэй терроризмын политикые буруушаанабди гэжэ Зимбабвиин премьер-министр Р. Мугабе хэлэбэ.

Австриин гадаадын хэрэгүүдэй министр Л. Грац үгэ хэлэхэдээ, уласхоорондын аюулгүй байдалые, харилсаа холбоое бэхижүүлхэ, ядерна буу зэбсэгүүдые хорооохо шухала гэжэ мэдүүлээ. Европодохи этигэл найдал ба аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые хуряаха хэмжээнүүдээр Стокгольмын конференци эдэ зорилгонуудые бэелүүлхэ арга олгохо байна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

ХҮН БА ХУУЛИ

[Х]АРУУҺАГҮЙ МАЛ, ХАРЮУСАЛГАГҮЙ МАЛШАД

…һан таряа талхаяа … тодо оруулангүй, … шартайгаар хуряажа, … адууһа малай үбэл-… үедэ фермэнүүдтэ … хурахээр тэжээл бэ-… зорилго мү-… табигдаад байһа-… Гэбэшье зарим … совхозууд, сомоной … Советүүд ороо-… багашье гээлтэ … оруулангүй хурьа-… талаар үшөөл бага … хандуулна. Юуб гэ-… соо умбажа ябаа-… нэгэнтэ бэ-… ушар тохёолдодог. … эндэ үмсын мал … Юун дээрэһэ, … үмсын үхэр … ниитын талха таряа … болоноб?

…ниишье эли. Кол-… совхозуудай хүтэлбэри-… һулаһаа, үмсын бо-… үхэр малнуу-… харууһалалга-… һууринуудта дү-… тарянай полиие … дээрэһээ, мүн … малдаа таряа гэш-… түлөө ямаршье … хабаадуулагда-… ушарһаа нимэ бай-… ха юм. Жэшээ … Бэшүүрэй районой … колхоз (түрүүлэг-… Бадмаев) харааад … Энэ ажахын агро-… мэдээсэһэнэй ёһоор, зунай бэлшээриин үедэ 214 гектар газарай таряалан соо ниитын болон үмсын малнууд бэлшээ гэжэ элирүүлэгдээ. Энэл шалтагаанаар түсэбэй ёһоор абтаха 500 центнер шэниисэ, 296 центнер обёос, 1600 центнер кукуруза, 875 центнер үбһэ, 300 центнер олон жэлэй ногоо тус ажахы хуряажа шадахагүйнь гээшэ. Хэрбээ мүнгөөрнь тоолохо болоо һаа, тус колхоз 13 мянган түхэригэй гарзада орохо болоно. Тээд иимэ байдал колхозой мүн Ара-Хэрээтын сомоной Советэй хүтэлбэрилэгшэдэйшье һанаае зобоодоггүй байха юм. Тэдэнэр бултадаа шахуу энэ байдалтай эбсэшэнхэй, һанаа амар һуудаг болошоһон. Тарянай полиин малда гэшхүүлэгдэһэн тухай акт хаа-яа табигдадаг байбашье малай эзэдтэ ямаршье яла тохогдодоггүй байна. Зунай бэлшээриин үе соо табигдаһан 3 акт дотор оройдоол 6,5 гектар газарай таряалан гэшхэгдээ гэжэ бэшэгдэһэн, зэмэтэ нюурнуудта 255 түхэриг 89 мүнгэнэй яла түлэгдэһэн байха юм. Гадна ажахыда полиин 7 харуулшан тоологдожо, зунай үедэ тэдэнэртэ 1230 түхэриг салин мүнгэн түлэгдэбэ.

Иимэ ушарнууд гансашье Бэшүүртэ бэшэ, мүн Хэжэнгын, Улаан-Үдын, Яруунын, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй болон бусадшье районуудта үзэгдэнэ. Яруунын районой «Юбилейный» совхозой Гондын отделенидэ малай таряалан гэшхэһэн тухай бэшэгдэһэн 3 акт һарын турша соо сомоной Советэй гүйсэдкомдо эльгээгдээгүй байшоо. Тиихэдэ «Победа» колхозһоо ороһон 2 акт Эгэтын сельсоведтэ удаан саг соо харагдажа үзэгдэнгүй хэбтээ.

Хэжэнгын районой «50 лет Октября» совхозой ахалагша хонишод Санжаев, Мункуев хоёр ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй «зөөлэндэ» дашуураад, ажалай үедэ архидадаг байба. Иигэжэ үдэр бүхэниие һамбаашалан архидадаг, даажа абаһан уялгадаа харюусалгагүйгөөр хандадаг ушарынь гэмшэлтэйгээр эрьеэ. Августын һүүлшын үдэрнүүдтэ отарануудайнь хонид таряалан соо бэлшэжэ, 15 гектар обёосой поли гэшхээ. Тиигэжэ дураараа болоһон хонишодой гэмээр энэ ажахы 2 мянган түхэригэй гарзада оробо. Харууһалжа байһан отарануудаа эзэгүйгөөр орхижо архидаад, энээнһээ уламжалан, тарянай поли гэшхүүлһэн хонишод Санжаев Мункуев хоёрой ябадал зорюута таряа умбуулһан дээрэ тоологдоод, эдэнэр зэмээ амсаа.

Колхоз, совхозуудта таряанай поли харууһалха талаар үзэгдэһэн дутагдалнуудта анхарал багаар хандуулагдажа, зэмэтэй хүнүүдэй хэһээгдэнгүй үнгэрхэ ушарнууд яһала бии. «Колхоз, совхозуудай таряалан гэшхүүлһэнэй түлөө харюусалга» тухай СССР-эй Верховно Советэй Указ 1982 оной сентябрь һарада батлагдаа һэн. Энээнэй үндэһөөр таряалан гэшхүүлһэн тухай хэрэгүүдые сельскэ, сомоной, болон поселково Советүүдэй гүйсэдкомууд хаража үзэхэ ёһотой.

Сомоной (сельскэ) Советэй гүйсэдкомой тушаалта нюур ажахын түлөөлэгшэ болон малай эзэнтэй хамта таряалан гэшхүүлһэн тухай протокол табидаг. Малай эзэнэй ерээгүй һаань, тэрээнгүйгөөр табигдадаг. Тиихэдэ зэмэтэ нюурнуудһаа бэшэмэл харюу абтажа, ажахыда үзүүлэгдэһэн гарза хохидол тоологдодог. Энэ хэрэг 10 үдэрэй туршада харагдажа үзэгдэхэ зэргэтэй. Зэмэтэ нюурнууд 25, тушаалта нюурнууд (звеное, гүүртэ, отаранудые даагшад, ахалагша хонишод) 50 түхэриг хүрэтэр яла түлэдэг. Хэрбээ жэлэй туршада иимэ ушарай үшөө дахин дабтагдаа һаань, зэмэтэ нюурнуудай түлэхэ ялын хэмжээн хоёр дахин ехэ болодог; эрхэтэд 50 түхэригэй, харин тушаалта нюурнууд 100 түхэригэй ялада унаха болоно. Таряалан дээгүүр машина, тракторааар гүйлгөө һаа, мүн лэ 5—10 түхэриг яла түлэхэ. Зэмэтэйшүүл гансашье яла түлөөд һалаха бэшэ, мүн ажахыда оруулһан гарзаяа дууһыень мүнгөөрнь түлэхэ болоно. Хэрбээ энэ гарзынь 50 түхэригһөө доошо һаань, сельсоведэй гүйсэдкомой шиидхэбэреэр түлэгдэхэ, харин тэрэнэйнь 50 түхэригһөө дээшэ гараа һаань, арадай сүүд энэ хэрэгыень хаража үзэхэ. СССР-эй Верховно Советэй Указ соо хэлэгдэһэн эдэ эрилтэнүүд олонхи ушарта хазагайруулагдана. Колхоз, совхозой хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалаар арадай сүүдтэ хандадаггүй байна.

Арадай депутадуудай районно, поселково, сомоной болон сельскэ Советүүдэй гүйсэдкомууд энэ асуудалда анхаралаа үшөөл һулаар хандуулна.

М. ГЕРШЕВИЧ,
Буряадай АССР-эй прокуратурын таһагай начальник.

СЪЕЗДНҮҮДЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ ХҮТЭЛБЭРИ БОЛГОН

УЛААН-БААТАР. Экономическа, эрдэм-техникын харилсаанай талаар правительствануудай хоорондын монгол-совет комиссиин ээлжээтэ заседани октябриин 4-дэ эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Т. Рагча—Монголой делегациие, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо З. Н. Нуриев Совет делегациие толгойлбо.

МНРП-гэй XVIII съездын, КПСС-эй XXVI съездын, удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, мүн дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатай СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай Москвада болоһон Экономическа зүблөөнэй дүнгүүдые хүтэлбэри болгон, монгол-совет экономическа, эрдэм-техникын харилсаае хүгжөөлгэдэ, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ хабаатай үргэн олон асуудалнуудые комисси хаража үзэһэн байгаа.

1986 — 1990 онуудта хоёр ороной хоорондохи экономическа харилсаае саашадань хүгжөөхэ талаар шэглүүлэгдэһэн асуудалнуудаар СССР-эй ба МНР-эй гүрэнэй түсэбүүдые таарилдуулан табиха гээшэ ехэ удха шанартай байна гэжэ тэмдэглэгдээ.

МНР-эй ба СССР-эй хоорондохи хилэ шадарай худалдаа наймаанай ямар байһые хоёр тала мүн лэ зүбшэн хэлсээд, тэрэниие саашадань нарижуулан һайжаруулха шухала гэжэ мэдүүлбэ.

Бүтэмжэтэй һайн харилсаанай, аха дүү ёһоной хани барисаанай, бүрин хүсэдөөр үгээ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн заседаниин дүнгүүдээр протоколдо гар табигдаа.

МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмунх совет делегацитай уулзаһан байна.

САГААН БАЙШАНДА УУЛЗАЛГА БОЛОБО

ВАШИНГТОН. США-гай эгээл хархис эмхинүүдэй нэгэн болохо «гадаадын дайнуудай ветерануудай» гэһэн эмхиин хүтэлбэрилэгшэдтэ зорюулжа, президент Рейган Сагаан байшан соо ехэ уулзалга хэбэ. Вьетнамда, Лаосто, Корейдэ, Дүтын Зүүн зүгтэ, Түбэй Америкэдэ ба Африкада американ империализмын зэрхэг түримхэй ябуулгануудай үедэ шуһата мүр сараа үлөөһэн урдын алууршадые, хархис этэгээдүүдые энэ эмхи нэгэдүүлдэг байна.

Гэбэшье президентын резиденци дотор тэдэнэй урдын «алдар габьяае» ёһолон хүндэлөө бэшэ. «Дайнай нохосуудай» нэгэдэл болохоёо байгаа һунгалтын үедэ Рейганэй кандидатурые дэмжэхэ байһан тухайдаа соносхоо. Урдын алууршадай иимэ шиидхэбэриин шалтагаан эли. США-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдые шэнэдхэн хубилгаха зорилготойгоор тэрэнэй гориһой ехэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ аабза гэжэ найдаһан дээрэһээ тус эмхи тэрэниие дахинаа һунгахые хүсэһэн байна гэжэ «ветерануудай» удамаршадай нэгэн Дж. Стэнг Сагаан байшан соо болоһон уулзалгын һүүлээр журналистнуудта мэдүүлбэ. «Национальна аюулгүй байдалай талаар президентын зорилгонууд бидэнэй хараа бодолтой гүйсэд таарилдана», — гэжэ тэрэ сэдьхэлээ хангаар баталаа.

Рейганиие дахинаа һунгахын тула урдын сэрэгшэд хахад миллион шахуу доллар һомолһон байгаа.

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

- «Ажалша бүлэ»
- Монголой мэдээжэ уран зохёолшын шэнэ шүлэг
- Театрай үүдэн сэлигдэбэ
- «Будамшуу»

ХОЛЫН ҺАРЬДАГТА

ҺҮБЭТЫН голые үгсэжэ, Дабаата тосхонһоо зүүн хойшоо гарабабди. Хоёр талаараа хүтэл, хярануудаар үдэшэгдэн ошоһон энэ гол газар, үнэхөөрөөшье һүбэ мэтэ нарииҺаан шэнжэтэй байба. Тэрэнэй дундуур нугаран ерэһэн Һүбэтын горхон хүбшэтэ хадануудай «һүбэ соогуур» гулдиржа Сэхир голой ээрсэг-эрьюулгэтэ урасхалда нэмэри болодог сэнхир торгон утаһан мэтээр үзэгдөө һэн.

Далахайн совхозой хоёрдохи отделениин шахан таргалуулгын гүүртэ эгээл энэ Һүбэтын голой эхин багаар, Марса гэжэ газарта байба.

— Хүндэтэ айлшад, морилжо хэшээгты! — гэсэгээн хуушанай танил Цэдэн таабай урдынхяараа хүхюун шогтойгоор манние газаа хорёогойнгоо үүдэндэ угтаа һэн. Гэрэй эзэн, буурал үбгэнэй үгын удха ойлгоһон мэтээр, уянда байһанууртай хорёошо хэтэрмэ ехээр хусажа байһанаа һүүлээ хабшан, зэмэтэй мэтээр һарабша доро орожо хэбтэшэбэ.

Эндэ, энэ Марса гэжэ газарта, Соли Цыденовна Базаровагай даадаг гүүртэ байрланхай. Хотон айлһаа холо, харгын мууһаа хазаар морёор лэ хүрэдэг хүдөө хүбөө газар даа.

Эдир залууһаа нютагтаа ажаллажа, ажахынгаа үйлэдбэриин хэшэг үргэдхэлсэжэ ябаһан Соли Цыденовна эгэшэ нүхэр Долгор Самбуевна Будаеватай, ажалай ба дайнай ветеран, эсэгэ Цэдэн Базаровичтай хамта гурбуулан, жэл бүри бэлшээриин хаһада эндэ зуһадаг.

— Совхозоймнай 140 толгой гунжад манда даалгагданхай. Майн арбаадаар Дунда Һүбэтынгөө үбэлжөөнһөө иишээ буугаа һэмди. — гэжэ Соли Цыденовна хөөрэнэ. — Бэлшээримнай нэлэнхы, ургасаньшье бараг гээшэ. Зунай бэлшээн таргалуулгын хаһада эдэ гунжадайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ мянган граммаар нэмээхэ уялга абаа һэмди.

— Урда жэлнүүдэйтнай дүн хэр һэм?

— Юрэнхыдөөл һайн байгша бэлэй. Нёдондо зундаа хоногто 1223 грамм шэгнүүр абтаа һэн. Энэмнай отделени соогоо һайн дүн гэжэ тоологдоо юм.

— Манайшье совхоз мяханай шэглэлтэй ажахы гээшэ даа. Бухыдөө шахан таргалуулгын долоон гүүртэтэй, — гэжэ Цэдэн таабай хөөрэлдөөндэ оролсоно.

...Соли Цыденовна хорин найман жэлэй саана Санагын дунда һургуулиин найман класс дүүргэмсээрээ, гэртэхиндээ туһалалсахаар шиидээ һэн. Илангаяа хүндэ үбшэндэ нэрбэгдэһэн үлбэр бэетэй эжыгээ харалсажа, дүүнэрээ саашань һургаха хэрэгтэй байгаа. Тиигээд лэ Дабаатынгаа сепараторна пунктые даагшаар арбаад жэлдэ ажаллаба. Холо, ойрын фермэнүүдһээ илангаяа зунай сагта ороһон ехэ хэмжээнэй һү саг соонь татажа абаха хэрэгтэй бшуу. Тиимэһээ зунай һүниие ото сепараторай дуун соо үнгэргэгшэ һэн.

— Соли бидэ хоёр совхоздоо арбан табадахи жэлээ мал ажалда хүдэлнэбди. Үеын зон юумэбди. Тиимэһээ түрэһэн эгэшэ, дүүнэрһээ өөрэгүй, ами нэгэн айл гээшэбди. Үбгэн таабайдаа түшэглэн, дүүнэрээ, үри хүүгэдээ үллүүлжэ, үмдэхүүлжэ, һургуули һудартаньшье һургаабди, — гэжэ Долгор Самбуевна уяран хөөрэнэ. Тэрэ мүн лэ нютагайнгаа һургуули дүүргээд, Закаменск ошожо, ФЗО-до штукатур-шэрдэгшын мэргэжэлдэ һураад, олохон жэлдэ, нилээд бараг гарай штукатур болотороо ажаллаа. Һүүлдэнь «Скотоимпортын» эмхи зургаанда хүдэлмэрилжэ, Монголһоо нааша Моондын харгыгаар мал гээшые һайса туугаа.

— Тэрэшье ажалнай даалгагдаһан һүрэгүүдые харгыдань таргалуулха зорилготой һэн тула, аянда ябаһан малые хэм хэмдэнь бэлшээхэ, үһалха, амаруулха хэрэгтэй гээшэ һэн. Илангаяа бэлшээринүүдые һэлгэжэ ябахадаа, ургаса ногоонойнь эдинсэтэйе уридшалан тодорхойлжо абагша һэмди, — гэжэ тэрэ үргэлжэлүүлнэ. Намтарайнь энэшье хуудаһан мүнөө ажалдань аша туһатай юм аабза.

Соли Цыденовнагай Раиса, Татьяна дүүнэрынь нютагтаа гэр айл боложо түбхинэнхэй. Екатеринань Эрхүү хотодо ажалладаг. Тиихэдэ Вячеслав хүбүүниинь байгша ондо Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай индустриально-педагогическа факультет дүүргээд, һуралсалай энэ жэлһээ Утаатынгаа дунда һургуулида багшалжа эхилбэ. Вячеслав Базаров институтда һуража байхадаа, группынгаа, факультедэйнгээ ниитын хэрэгтэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсадаг, Буряадай комсомолой шанда хүртэһэн эндэхи студентнэрэй «Байгалай долгинууд» гэжэ дуу, хатарай ансамблиин гэшүүн байгаа. Сергей хүбүүниинь совхоздоо жэшээтэ электрик болонхой.

— Үхибүүднай хара багаһаа маанадтаа туһалалсаһаар «муу борьбоо гээгээ» гээшэ даа. Зунайнгаа амаралтада үбэлжөөнэйнгөө буусын үбһэ ехээр абалсаа. Юрэдөөл хүн зондо туһатай, хамтын хэрэг ажал хэлсэжэ, эдир багаһаа һураашань хожомоо өөһэдтэнь лэ олзо болохо зэргэтэй гээшэ, — гэжэ Цэдэн таабай һуугаа һэн.

Үглөөнэй зургаан час багаар бэлшээридэ залагдаһан малнууд, үдын урдуур, халуу шатажа байхада, хойто хяраар хушуурж а харагдаба.

— Солбон, эдэ малнууднай хэдэгэнээрхэлдээд, хада өөдэ тэгүүлбэ. Ошожо голой түглын һүүдэртэ залал даа, тэндэ һэрюухэн һэбшээтэйшье, ноготойшье, — гээд Соли Цыденовна ташуур гүрэжэ һууһан хүбүүндэ хандаба. Нюургаар үндэрхэн Солбон хүбүүн һард бодоод, зээрдэгшэнээ зайдалжа мордоһоор соёргошобо.

— Энэ Солбон—Долгоройм най хүбүүн гээшэ даа. Мүнөө жэлдэ наймадахи класс һайн дүүргээд, маанадаараа хүдэлэлсэжэ байна. Хүнэй үгөөр, эртэ бодолсоод тэбшэнүүд соогуур малайнгаа долёохо дабһа тараалсадаг, уһа саһаяа асарха, түлеэ залһаа бэлдэлсэхэһээ эхилээд, жэншэдгүй хэжэрхихэ ажалшан юм. Хожомоо малаа хаража, амаа тоһодожо ябаха юм гээбы, — гэжэ Цэдэн таабай омогорхон хэлэнэ.

— Эндэтнай марсанууд олон юм гү даа?

— Тээ тэрээхэн түглын арада, бэлшээри дээрэ урда жэлнүүдтэ шулуун дабһа хаяһан зомди. Байн байн тэрээндэмнай турагууд ородог болоо агша. Тиигээд лэ Марса гэжэ нэршэшоо хаш даа.

— Манай амгаланиие мэдэһэн мэтэ, турагууд үдэр дунда марса долёожо байгшал,— гээд Долгор Самбуевна энеэбхилнэ.

— Хангайн бодо малнууд иишэмнай дураараа үдэжэ байгша даа. Энэ Хонгор уулаһаа, Хамар дабааннһаа нааша хангай дайдые гүрэн түрэмнай Удалхын заповедник болгоод, амитадайнь аймагые ёһоорхоноор лэ үдхэжэ, арьбадхажа байна гээшэ, — гээ һэн Цэдэн Базарович.

...Август һарын тэнгээр һарьдагай хаяада эртын хюруу унажа, набша ногоон хагдардаг. Удаань сентябриин эхеэр, баймга ольбоной буухада, Марсын малшад голоо уруудажа, Дунда Һүбэтынгөө үбэлжөөндэ буудаг. Энэшье намар, Цэдэн Базарович аха захатай, Марсын малшад һарьдагай тунга бэлшээридэ тобиржоһон һүрэгөө Һүбэтын сабшалангай хэнзэдэ заланхай.

Үхибүүдээ ажалша бэрхээр һургажа ажабайдалайнь замда гаргаад, өөһэдөө олондо туһатай ажал хэрэгээ юрынхеэр бүтээжэ ябадаг холын һарьдагай эбтэй зэтэй малша бүлэ тухай бусаха замдаа бодомжолжо ябаа һэм.

Б. ЖАНЧИПОВ.

Хэжэнгын районой Загаһата һууринда ажаһуудаг дайнай болон ажалай ветеранууд (дүн хамта 23 хүн) хамтаржа, Эб найрамдалай жасада 670 түхэриг мүнгэ һомолһон байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай илаһаар 39 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Загаһатын совхозой хүтэлбэрилэгшэд нютагайнгаа дайнай болон ажалай ветерануудые суглуулжа, сай уулгажа, гарай бэлэг барижа хүндэлһэн байгаа.

ҺАЙХАН ЖЭШЭЭ

Тэрэнэй үедэ нютагай ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ Алексей Тимофеевич Солхонов һууриһаа бодожо:

— Хүндэтэ нүхэд, үбгэрһэн бидэнэрэй Эб найрамдалай түлөө тэмсэхэ үшөө нэгэ арга байна. Бидэ гүрэн түрэһөө һара бүридэ тэдхэмжэ абанабди, шадалтайнуднай мүнөөшье хүдэлһөөр. Һарынгаа пенсиһээ Эб найрамдалай жасада мүнгэ оруулая гэжэ дурадханаб. Би өөрөө 30 түхэриг үгэнэб, — гэхэдэнь, бусад нүхэдынь уяран дэмжэһэн байха юм.

Тиигэжэ тэдэнэй суглууһан 670 түхэриг Эб найрамдал хамгаалгаар Буряадай республиканска комитедэй нэрэ дээрэ орожо, тэрэнэй түрүүлэгшэ Т. З. Гармаевай зүгһөө пенсионернүүдтэ баяр баясхалангай бэшэг ерэһэн байна.

А. Т. Солхонов пенсидэ үни гаранхайшье һаа, мүнөө бэлэдхэгшын тушаалтай ажаллана. Улаан Одоной хоёр ордено й кавалер, ветеринарна врач Нимбу Доржиевич Аюшеев мүн лэ хүдэлһөөр.

Харин 75 наһатай Балдан Жамсаранович Жамсаранов өөрөө гар хажуураар үбһэ сабшажа, һая 80 центнер үбһэ ажахыдаа тушаагаа.

В. ТОКТОХОЕВА.

Сономын УДВА

СУУТАЙ МҮНГЭН ТҮНХЭ

Манай нютагта боложо үнгэрһэн аха дүү Монголой Арадай Республикын үдэрнүүдэй үеэр бүлэг уран зохёолшод, уран зураашад Түнхэнэй районоор айлшалаа бэлэй. Тэндэхи газар дээрэһээ, Нарые шэнжэлдэг Саяндахи станци шадарһаа Хүбсэгэл далайн хүсэтэ долгиной миралзаан элихэнээр харагдана. Байгаалиин гоё һайханиие юрын үгөөр зураглан харуулхань угаа бэрхэтэй. Уран зохёолшо Сономын Удвалай тэмдэглэлэйнгээ дэбтэрые гаргаад, юушьеб бэшэжэ байхые бидэнэр оло дахин хараа һэмди. Тиигэжэ, һүүлдэ мэдэхэдэ, энэ шүлэг бүтэшэһэн байгаа. МНР-эй арадай уран зураашa Ням-Осорын Цултэм тэндэхи байгаалиие харуулһан хэдэн этюдүүдые зураа. Нютагай хүн зон, һургуулиин үхибүүд, Нилоэ Пустынь, «Аршаан» курортнуудта амарагшад айлшадаа хани халуунаар угтажа, социалис байгуулалтадаа саашадаа улам ехэ амжалта түйлахыень, энхэ амгалан, һайн һайхан һуухыень үреэжэ үдэшэһэн байха юм. С. Удвал-гуайн бэшэһэн энэ шүлэгые буряадшалжа, та бүгэдэ нүхэдтэ—«Толи» хуудаһанай уншагшадта дурадхаха байнаб.

* * *

Саянай үндэр уулань
малгайгаа үмдоогүй байна.
Дулаан байна, дулаан байна.
Һайхан Түнхэнэй хүндынь
шэрзмэл торгон гоёолтотой байна.
Баян байна, баян байна.
Алтан Түнхэнэй шугынь
набшаяа гүбеэгүй, шагнаад байна.
Хүлеэжэ байна, хүлеэжэ байна.
Асари Саянай орьёлынь
үүлэн дээгүүр үндыжэ байна.
Урматай байна, урматай байна.
Үргэн Түнхэнэй залуушуул
аялга дуутай, хүхюун байна.
Ажалша байна, ажалша байна.
Эрхүү түргэн голынь
эрьегүй юм шэнги урдажа байна.
Яаража ябана, яаража ябана.
Сарьдагай тэнгэр Хоймортонь
Һаатажа ябахада, жаргалтай байна.
Жаргалтай байна, жаргалтай байна.
Суутай мүнгэн Түнхэнөөр
сүлөө забгүй ябаһанш бол,
сэдьхэлдэмнай үлэхэ, сэдьхэлдэмнай

Ч-Р. НАМ

ТЕАТР: ШЭНЭ СЕЗОНОО НЭЭБЭ

Л. Книппер Б. Ямпилов хоёрой «Арюун гоохон Ангара дүүхэй» гэжэ баледээр үсэгэлдэр Ленинэй орденто Буряадай оперо ба баледэй театр шэнэ сезоноо нээбэ. Зүжэгэй гол рольнуудые СССР-эй арадай артистка Л. Сахьянова, РСФСР-эй габьяата артист А. Павленко, Буряадай АССР-эй габьяата артист А. Перепечай гэгшэд гүйсэдхөө.

Үнгэрэгшэ зундаа театрай коллектив Тюмень, баатар-хото Волгоградта амжалтатайгаар гастрольдо ябажа ерээ һэн.

Театрай октябрь һарын репертуар ородой, совет болон хариин оронуудай, мүн Буряадай композиторнуудай зохёолнуудһаа бүридэнэ. Гадна Дж. Вердиин «Травиата» гэжэ оперо шэнээр табихаар хараалагдана. Хүгжэмэй гайхамшагта энэ зохёол дэлхэйн театрнуудай сценэ дээрэ зуу гаран жэлдэ амжалтатайгаар табигдажа байдаг. Итали оронoй агууехэ композитор Дж. Верди француз уран зохёолшо Александр Дюма (хүбүүн) гэгшын романай удхаар энэ зохёолоо найруулһан байгаа.

«Травиата» мүнөө үедэ дэлхэйн театрнуудай репертуарта түрүүшын гол һууринуудай нэгые эзэлдэг, тон лэ мэдээжэ зохёол гэжэ тоологдоно. Тэрэнэй гансашье гоё һайхан аялгата хүгжэм хүнэй сэдьхэл бодол хүлгүүлдэг бэшэ, мүн реалис шэнжэтэй гүн гүнзэгы удха хэлбэринь олоной анхарал татадаг юм. Тиигээдшье Джузеппе Вердиин зохёоһон бүхы эрхим һайн оперонууд бултадаа иимэ сэгнэлтэтэй байха.

Виолетта Валери — дэлхэйн оперно классикада эхэнэр образуудай тон лэ тодо һайхануудайнь нэгэн гэжэ тоологдодог. Виолеттын партиие оперын бэрхэ дуушад Буряадай АССР-эй габьяата артистка Е. Кьштымова, Л. Галсанова, Д. Дашицыренова гэгшэд гүйсэдхэхэ. РСФСР-эй габьяата артист В. Буруев, Буряадай АССР-эй арадай артист Л. Шоболов, Буряадай АССР-эй габьяата артист Л. Шагдыров гэгшэд Жермоной, Буряадай АССР-эй габьяата артистнууд Л. Третьяков, Ю. Шевченко, артистнууд Б. Бороев, В. Бальжинимаев гэгшэд Альфредэй партиие гүйсэдхэхэ байна. РСФСР-эй арадай артистка Л. Левченко тус оперые найруулан табина.

Октябрь һарада харуулагдаха зүжэгүүдэй дунда П. Чайковскиин «Евгений Онегин» оролсоно. Энэ хадаа жэшээтэ болоһон лирическэ оперо мүн. Ушарынь хадаа эндэ А. Пушкинай уран поэзи ирагуу һайхан сэдьхэлэй ульһаар дүүрэһэн аялга дуунтай ниилэжэ, юрэ бусын бэлигтэ зохёол болоһон юм. Энэ агуухэ зохёолые гүнзэгыгөөр шудалжа байһан аха классуудай, мүн училищинуудай болон дунда мэргэжэлэй һургуулинуудай һурагшад манай театрта ерэжэ, тус зүжэгые һонирхон хараха, шагнаха аабза гэжэ һанагдана.

Италиин элитэ ехэ композитор Дж. Россиниин шог ёгто эрхим оперонуудай нэгэн болохо «Севильский цирюльник» хадаа шагнагшадые хэр үгһөө хойшо дууша партинуудайнгаа олон янзын илгаагаар, сценэнүүдэйнгээ түргэ түргэн хубилжа байдаг хүхюутэй үзэгдэлнүүдээр гайхуулан баясуулдаг юм.

Хүгжэмэй - драматическа жанрта бэшэгдэһэн классическа зохёолнуудай дунда театрай октябрь һарын репертуарта буряад композитор, СССР-эй арадай артист Б. Ямпиловай «Үхэлһөө хүсэтэй» гэжэ оперо табигдаха.

Хатарай искусствада дуратайшуул манай репертуарай соносхолдо юрэ бусын гаршаг уншаба. Энэ хадаа Литвагай композитор Юлюс Юзелюнасай «Архегоной нютаг» гэжэ нэгэ акттай балет болоно. Тэрэниие театрай ахамад балетмейстер Альфредас Кондратавичус найруулан табяа. Композиторай урда тээнь бэшэһэн «Африкын эскизүүд» гэжэ симфоническа сюитэ дурсагдагша баледэй хүгжэмэй гол үндэһэн боложо үгэһэн байна. Колониальна дарлалтаһаа Африкын арадуудай сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй орьёлһон долгин композитор Ю. Юзелюнасые сюитэ бэшэхыень зоригжуулһан байгаа юм. Энэ зохёолоо бэшэхын тула тэрэ хадаа удаан сагай туршада негр угсаатанай хүгжэмэй фольклор, соёл болон Африкын арадуудай ёһо заншалнуудые үзэһэн, шэнжэлһэн байна.

Тэрэшэлэн балетмейстер А. Кондратавичус И. Гайднай «Хахасалгын симфони» гэжэ балет мүн лэ шэнээр найруулан табяа юм.

Нэгэ акттай баледүүдэй программада Л. Минкусэй «Пахита» гэжэ балет Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша З. Тыжебровагай найруулгаар табигдаха. Энэ хадаа классическа баледэй эрхим зохёолнуудай нэгэн гэжэ тоологдодог. Юуб гэхэдэ, классическа хатарай хизаарлашагүй арга боломжонуудые тус найруулга тодоор гэршэлэн харуулдаг байна.

Дурсагдагша баледүүдтэ хатарай мэдээжэ гүйсэдхэгшэдтэй хамта залуу бэлигтэн Ольга Бородина, Вячеслав Васильев, Владимир Бородин, Георгий Мергенёв болон бусад шадабарияа харуулха. Хатарнуудай сценэнүүдые РСФСР-эй арадай артист, Россин Федерациин Гүрэнэй шангай лауреат П. Абашеев бэлдэһэн байна.

Гадна октябрь һарада харагшадаа буряад дуунай концертдэ уриха байнабди. Тэрэндэ Буряадай композиторнуудай дуунууд олоор гүйсэдхэгдэхэ. Үнгэрһэн зун Тюмень хотодо гастрольдо байхадам-

---

Будамшуу

ҺҮНИИН «АНГУУШАД»

Һүүлэй үедэ Улаан-Үдэдэмнай һонин ангуушад бии болошоо гэлсэхыень дуулахадаа, хотымнай сэсэрлиг соо ангууд үдэжэ эхилээ гээшэ гү гэжэ би ехэтэ гайхаа һэм. Шэхээ һэрмылгэн, шагнаархаһаар ябатарни тэдэмни тад ондоо ангуушад болошоол. Бүхэли зундаа иимэ ангуушадай хойноһоо үсэд нэтэрүү «агнуури» хэһэнэйнгээ һүүлээр, тэдэнэй бодото нюурые, бодомжолһон үйлэ хэрэгые элирүүлжэ һанааб.

Үү татай! Эдэмнай иихэдэ ангуудые агнадаг бэшэ, харин... хүнгэн машинануудые агнажа, харууһа муутай зариманайнь мөөрнүүдые мулталдаг, мотоциклнүүдые хулгайлдаг, гаражнуудта добтолжо, машинын запчастьнуудые абадаг, «гартаа дүйтэйхэн» ангуушад байшабал. Иимэ ангуушадай һабарта орожо, олзолуулшахагүйнтнай тула таанадта, үмсэдөө машинатай, мотоциклнүүдтэй нүхэдтэ, тэдээн тушаа хөөрэһүү.

Валерий Вылегжанин үйлэдбэриин «Бурятферммаш» нэгэдэлдэ мастераар ажалладаг. Ажал дээрээ гэмгүйхэн хүдэлжэ ябаһан энэ хүниие иимэ муу муухай хэрэг тээшэ юун татаа гэжэ һананабта? Хүнгэн мүрөөр олдодог ута шарбуунсанууд лэ ааб даа.

Шархи нүгөөдэез олохо гэдэгтэл, хүнгэн олзодо дуратай Виталий Васильевич Спиридонов Вылегжанинтай нүхэсөө. Тиигэжэ тэдэнэр байгша оной июлиин 31-эй үдэшэ эгээ түрүүшынгээ агнуурида гараһан байгаа. Вылегжанин Спиридонов хоёрой түрүүшын агнууриин нилээд «урагшатай» байһые тэдэнэй саашанхи үйлэ хэрэгүүд гэршэлнэ. Юуб гэхэдэ, хоёр ханинар оройдоол хорёод үдэрэй туршада иимэ «агнуурида» 6 дахин гаража, эзэгүй байһан машинануудай мөөрнүүдые мулталжа абаһан, хэтэрхэдээ, хүнүүдэй гаражай суурга эбдэжэ ороод, машинын шэл, мөөрэ болон бусад запчастьнуудые майхан, рюкзак гэхэ мэтын хэрэгсэлнүүдые тоноһон байна. Эдэнэр хулгайлһан зөөринүүдээ хямда сэнгээр танигдаагүй хүнүүдтэ дурадхадаг байгаа. Автомашинын мөөрнүүдэй үнэ сэнгые мэдэжэ байгаад, хулгайн зөөри үнэгүйгөөр худалдан абагшадиай хэд гээшэб? Оперно театрай электрик Виктор Калистратович Гусельков автомашинын хоёр мөөрые оройдоол 60 түхэригөөр худалдан абахадаа, тэрэмнай досоогоо һэмээхэн баярлаһаншье байжа болоо.

Дээдэ һургуулитай, инженер мэргэжэлтэй Валерий Белых гэгшэ эдэ хүйхэрнүүдһээ машинын мөөрнүүдые, радиоприемник худалдан абажа байхадаа, арбаад хоногой урда тээ өөрөө тонуулһанаа һанандаа оруулаа ха гү?

Байгша оной июлиин хуушаар, августын эхеэр Владимир Николаевич Финаевай хүтэлбэрилдэг бүлэг хүйхэрнүүд мөөрнүүдые мулталжа абаха талаар ехэхэн бэлиг шадабаритай байһанаа харуулаа. 32—33 наһатай бүдүүн эрэшүүл аад, һүниндөө гаражнуудай суурга эбдэжэ, гү, али доогуурнь нүхэ малтаад, гулдиран орожо, запчастьнуудые тоножо ябахадаа, юун тухай бодомжолдог юм ааб! Финаевай ханинар — Георгий Кузьмич Тарасов, Виктор Федорович Румянцев гэгшэд агнуури хэхэез Прибайкалиин районһоо хүрэжэ ерэдэг байгаа бшуу.

Бүлэгые толгойлогшо Финаев прибор бүтээлгын заводто ажаллажа байһанаа, августын 15-да тэндэһээ гараһан байна. Хулгайлһан мөөрнүүдээ, запчастьнуудаа Финаевынь худалдадаг байгаа. Мөөрнүүдыень худалдан абаһан 5 хүнэй дүрбэниинь Финаевай ажаллажа байһан, прибор бүтээлгын заводой хүдэлмэришэд һэн. Хулгайн юумые хүнгэн мүрөөр, хямда сэнгээр саб шүүрэн абахые һэдэгшэд хэд бэ гэбэл, Григорий Емельянович Ткаченко, Бато Бадмажапович Манибадаров, Василий Николаевич Веретенников, Николай Александрович Коренных гэгшэд болоно. Эдэнэр туд тудтаа 1—2 мөөрнүүдые худалдажа абаа. Григорий Ткаченкэдэ Финаев хоёр мөөр 150 түхэригөөр, харин Николай Коренных гэгшэдэ автомашинын нэгэ мөөр оройдоол 20 түхэригөөр худалдаа. Харин Бато Манибадаров мүн лэ нэгэ мөөрэ 50 түхэригөөр абаа. Гэбэшье мөөрнүүдэй ондо ондоо сэн тэдэниие огтошье һонирхуулаагүй, тэдэнэй һанааешье зобоогоогүй.

Үшөө нэгэ бүлэг «ангуушадай» хэрэгые хаража үзэебди. Дээрэ дурсагдаһан хулгайшадта орходоо эдэнэр бүришье аюултай, хүнгэн олзын хойноһоо шунахайржа ябагшад гээшэ. Оройдоол 18 наһатай Валерий Лапин өөрынгөө наһанай 5—6 хүбүүдые толгойлон, баһал иимэрхүү агнуури хэдэг байгаа. Эдэнэр һүниин харанхые һамбаашалан, хүнүүдэй унтажа байха үеэр үмсын гаражнуудай суургые һандарган орожо, машиныень гаргаад, тэрээгээрээ дүтын тосхон һууринуудта гүйлгэлдэн ошожо, хулгай хэдэг һэн. Һүүлэй хоёр һарын туршада эдэнэр машинануудые 6 дахин гаргажа, гурбан магазин тоноһон байна. Тиихэдэ хара хэрэгээ эдэнэр амаралтын үдэрнүүдтэ бэелүүлдэг байгаа.

Октябрьска районой 47-дохи кварталдахи нэгэ гаражһаа ээлжээтэ машинаяа гаргамсаараа, тэдэнэр Сэлэнгын районой һүтэй һуурин ошожо, тэндэхи магазин тоноо. Һүүлээрнь долоо хоноод, нүгөөдэ амаралтадань, хара хэрэгүүдэйнгээ «амжалтада» дашуурһан хулгайшад Советскэ райондо ерэжэ, үмсын нэгэ «Жигули» хулгайлһан бэеэрээ Улаан-Үдын районой Ключи һуурин хүрэжэ, баһал тэндэхи нэгэ магазинда хулгайгаар ороо. Сэлэнгын районой Бүхэн һууринай магазинай эд бараан тэдэнэй удаадахи агнууриин «олзо» болоо.

Гэбэшье хулгай, тонуул хэжэ, гүрэнэй зөөри үригшэдэй хара хэрэг энээгээр мухардахал ёһоороо мухардаа. 17—18 наһанайнгаа эдир хаһада ажал хэжэ, амаа тоһодожо ябахагүй, харин хара хэрэгүүдтэ хүзүүгээрээ орёолдожо һуугшаднай хэд гээшэб? Валерий Лапинай худал хуурмаг үгэ хүүртэ орожо, харгыһаа ходорһон Евгений Иванов, Сергей Сумкин, Игорь Бурмакин гэгшэд. Юумэнэй хара, сагааниие, һайн, муye яһалал илгаруулжа шадахаар болоһон наһан гэжэ һанахаар. Теэд иимэ муухай хэрэг руу тэдэниие юун түлхеэ гээшэб? Үнэн сэхээр ажал хэхэ дурагүй, хүнгэн олзодо абтаһан ябадал.

Хүнгэн ажабайдал бэдэрээд, хүнэй газаагуурхи мотоциклнүүдые хулуужа худалдадаг хүнүүдые хэд гэжэ нэрлэдэг бэ? Иимэл гэмтэ ябадал гараһанайнгаа түлөө эрхэез хаһагдаһанаа табигдаһан Сергей Рогачев ажабайдалайнгаа зүб замые шэлэхын орондо, өөртөө адли, хуулиин наһа гүйсөөгүй хүбүүдые үгэдөө оруулжа, урдынгаа хара хэрэг үргэлжэлүүлхые һэдээ. Тиигэжэ тэдэнэр гансал июль һара соо аяар 17 хулгай хэһэн байна.

Октябрьска районой 20-дохи кварталай Сосновый һууринда ажаһуудаг арбаад хүбүүд удамарша Сергей Рогачевойнгоо табиһан түсэбөөр, тэрэнэй заабаряар нэгэ һарын туршада «ажаллаад» байхадаа хулгай хэхэ талаар айхабтар дүршэлтэй боложо үрдеэ. Тиигэжэ тэдэнэй гэмээр эрхэтэд Дашицыренов 552 түхэригэй, Родионов — 570, Овчинников — 800, Портунов — 1000, Галкин — 149 түхэригэй гарза хохидолдо ороһон байна. Улаан-Үдын 17-дохи һургуулиин, 7-дохи ГПТУ-гай һурагшад Вадим Морозов, Игорь Аверьянов, Андрей Вывелов, Игорь Нешкуренко, Александр Петряков, Андрей Горбачев, Виктор Путилов, Герман Фомин, Вячеслав Калайда гэгшэдэй эдир наһанайнгаа эгээл хүхюу сэнгүү, арюун һайхан хаһада ябаһан аад, ажабайдалайнгаа түрүүшын бата алхамые зүбөөр хэжэ шадангүй, хотирхой, уйтан, хальтируухай зүргэ шэлэжэ, үшөө уяхан зандаа ябаһан сэдьхэлээ бузарлан, хүдэржэжэ үрдеэгүй гараараа хулгай хэжэ эхилһэндэ хэн зэмэтэйб?

Хуулиин наһа гүйсөөгүй хүбүүдэй иимэ ябадал гаргаһанда нэн түрүүн түрэлхид зэмэтэйл ааб даа. Үхибүүдэйнгээ «хүлые дүрөөдэ, гарые ганзагада» хүргэхын тула эхэ, эсэгэнэр лэ оролдожо, тэдэнэй һуралсалаар, ажабайдалаар саг үргэлжэ һонирхожо байха ёһотой ха юм. Гэбэшье эдэ хүбүүдэй түрэлхидэй олонхинь үхибүүдэйнгээ саашанхи хуби заяанай ямараар эрьехэ тухай һанаата болодоггүй хүнүүд байшоо. Жэшээ болгон, Вячеслав Калайдын түрэлхидые абаад үзэе. Вячеславай эхэ Л. М. Калайда хаанашье хүдэлдэггүй, архи уудаг, хүнгэн бодолтой, һэбхи эхэнэр байшоо. Харин эсэгэнь урдандаа сүүдлүүлһэн, хүбүүгээ хүмүүжүүлхэ тухай һанаата болодоггүй хүн.

Харин дээрэ дурсагдаһан Валерий Лапинай эхэ Галина Иосифовна милициин хүдэлмэрилэгшэдэй ерэхэдэ, хүбүүнэйнгээ хэһэн хара хэрэгые далдалха һэдэлгэтэйгээр, тэрэнээ үмөөржэ, худалаар хэлээ! Хүбүүнэйнгээ хулуужа асарһан эд зөөриие хүршэнэртөө нюугаад байһанаа, балшыса баригдаа.

Үхибүүдэйнгээ ажабайдалай харгые зүбөөр олгуулжа, зол жаргалаа эдлэн һуухыень хүсэхын орондо, тэдэнэр хулгай хэхэдэнь туһалалсаһан болоно бшуу.

«Нюу нюутар нюргаар» гэһэн арадай сэсэн үгын ёһоор, түрэл хотымнай харанхы углуу булангаар мүлхин, гулдиран, хаана ямар «олзо» олдохоб гэжэ ябадаг «һүниин ангуушадай» хэһэн хара хэрэг дууһан элиржэ, хулгайшад хэһэн гэм зэмынгээ түлөө сүүдэй урда харюусаха болонхой. Худалша, хулгайша хүнүүдэй ябадал энээгээр лэ түгэсэдэг үйлэтэй юм шуу даа!..

Редактор Р. Б. ГАРМАЕ

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора — 2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов —2-54-93, писем и селькоров —2-67-81 корректорская—2-33-61, выпускающие— 2-35-95, отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-00445. Заказ № 230. Индекс 04649.